

ORVOSI KÖNYVTÁRAK MEDICAL LIBRARIES

A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének hivatalos lapja
Official Journal of Hungarian Medical Library Association

2016. 13. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

„Az ökörnyállal kezdődik, a mustszagú erjedéssel, a dáliákkal, a színházi bemutatókkal ... Az égre nézünk, a sűrű, szirupszínű égre, hallgatjuk a berágott darazsak dongását...
...ökörnyállal kezdődik, a végén, szeptember végén, természetesen egy verssel ér véget, melyben minden rögzítve van, amit e pillanatról mondani lehet. Ez a vers külön lebeg a világirodalomban, mint egy eltévedt bolygó, melynek semmi köze a naprendszerhez, honnan elszakadt. Tartalma szegényes. Mindössze arról szól, hogy még nyílnak a völgyben a kerti virágok, s a huszonnégy éves költő nesze az öregséget, az elmúlást, a szerelem állhatatlanságát. Ezenfelül még a világmindenség is benne van, s minden, amit az ember élettél és halállal kapcsolatban érez...”

(Márai Sándor: Szeptember)

KÖSZÖNTŐ / EDITORIAL	3
HÍREK / NEWS	4
MOKSZ a sajtóban	4
Új taggal bővült a MOKSZ	4
A Könyvtári Intézet könyvtári statisztikával kapcsolatos rendezvényéről	4
NKA által támogatott Országos Könyvtári Napok 2016	4
Megújult az EISZ honlapja	5
MOKSZ / HMLA	6
Bemutatkozik az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet Könyvtára	6
A Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár	10
A MOKSZ 2016. június 9-én rendezett szakmai napja	13
A 2016. évi ClinicalKey trial tapasztalatai	18
Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 48. vándorgyűléséről	23
INNEN-ONNAN / FROM HERE AND THERE	24
A Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Zöld Könyvtár projektje	24
Ma nincsenek titkok és zárt ajtók a születés csodájában!	26
EREDETI KÖZLEMÉNYEK / ORIGINAL ARTICLES	28
„Jöjjön e forráshoz, egészséget lel itt.” Gyógyító vizek és fürdőkultúra. Balneológiai kiállítás a Klimó Könyvtárban. Come to this spring. Your health will be restored.” Healing waters and bath culture. Bath culture exhibition at the Klimó Library	28
Gyógyító olvasás az Amerikai Könyvtár Szövetség támogatásával. Books that heal – a project sponsored by the American Library Association	37
NOTA: Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás – innovatív segítség hallgatóknak, kutatóknak és a betegség mellett állógyakorló orvosoknak. NOTA (DMKA) Daily service Medical Knowledge base Applications – innovative support for students, scientist and bedside medical practitioner	41
KÉPZÉS / EDUCATION	45
„Pécsi iskola”: A hazai új generációs biblioterapeuta képzés kihívásai és eredményei	45
NÉVJEGY / CARDS	50
Besse Péter	50
Tölgyesi Ágnes: Őszi hangulat	51
NEKROLÓG / NECROLOGY	52
Hofmanné Majoros Ildikó 1939-2016	52
SZERZŐI ÚTMUTATÓ / INSTRUCTIONS FOR AUTHORS	54

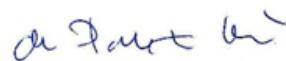
Kedves Kolléga! Kedves Olvasó!

Ebben a számban többek között két új tagkönyvtárunkkal ismerkedhetünk meg. Az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (OGYÉI) Könyvtára tavaly lett a MOKSZ tagja. A könyvtárosaik írásából tájékozódhatunk az OGYÉI munkájáról és a két telephelyen működő könyvtárukról (az OGYÉI és az OÉTI épületében). A legfrissebb csatlakozónk a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár. A bemutatkozásukban a könyvtár történetéről és ritkasággyűjteményéről is olvashatunk. Amit ha megteszünk, azonnal kedvet is kapunk ahhoz, hogy személyesen is megismerkedhessünk ezzel a gazdag és különleges gyűjteménnyel.

Az április 7-én tartott „Egészség – Információ – Könyvtár” 2. konferenciánk biblioterápiás szekciójában elhangzott Hajnal Ward Judit és Béres Judit előadásait most cikk formájában is közre adjuk.

Örömmel ajánlhatom mindenkinek a figyelmébe az „innen-onnan” rovat két írását, az alábbi jó kezdeményezésekről szóló beszámolókat. Turcsics Annamária a Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont zöld könyvtár projektjét mutatja be. Bede Gyöngyvér a nyíregyházi Jósa András Oktatókórház Szülészeti Osztályának „Születés hete” programjával ismerteti meg minket.

Szakmai továbbképzés keretében június 9-én a Kresz Géza Mentőmúzeumot látogattuk meg. Fényképekkel gazdagon illusztrált cikkben adjuk közre a részt vevők néhány soros élménybeszámolóit erről az eseményről. Mindenki más-más elemet emelt ki a rendezvényről, kaleidoszkópszerűen állt össze az írás. A jövőben is számítunk az ilyen jellegű írásokra, várjuk a rövid tudósításokat, visszajelzéseket közös eseményeinkről illetve minden minket érintő kérdésről.

Dr. Palotai Mária
MOKSZ elnök

MOKSZ a sajtóban

Kiss Annamária: Egészség-Információ-Könyvtár. Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége, 2016. április 7. - In MKSZ Híradó. - 2016 3. sz. 4-5 p.

Teljes szöveg:

<https://drive.google.com/file/d/0Bx-Whx3EVe8vQjNNThExSmVJaEE/view>

Orvosi szakkönyvtárak helyzete a mai Magyarországon: Egy kérdőív tanulságai – Szakkönyvtári seregszemle – dr. Palotai Mária (KSH, 2016.03.29)

Teljes szöveg:

http://videotorium.hu/hu/recordings/details/12902,Az_orvosi_szakkonyvtarak_helyzete_a_mai_Magyaror--szagon-_egy_kerdoiv_tanulsagai

Új taggal bővült a MOKSZ

Kedves MOKSZ Tagság!

Újabb könyvtár csatlakozik a MOKSZ-hoz: a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltár Könyvtára (1023 Bp. Török u. 12.)

Dr. Magyar László András mb. főig.h, könyvtárvezető.

*Dr. Palotai Mária
könyvtárvezető*

A Könyvtári Intézet Kutatási és Szervezetfejlesztési Osztálya a K1.0 műhelynaposorozat keretében *Fogalmak, adatgyűjtési eljárások a könyvtári statisztikában* címmel információs napot szervezett 2016. június 16-án, az Országos Széchényi Könyvtár dísztermében.

A programról:

Az információs nap lehetőséget nyújtott arra, hogy a statisztikában szereplő fogalmakat egységesen

értelmezzük, és ennek megfelelően az adatok összehasonlíthatóak legyenek. A napot a statisztika készítése során tapasztalt problémák, felmerülő kérdések megbeszélésére szánták.

Forrás: <http://ki.oszk.hu/content/fogalmak-adatgy-jt-si-elj-r-sok-k-nyvt-ri-statisztik-ban-inform-ci-s-nap>

Forrás: http://www.nka.hu/jogi_hatter/bizottsagi_hatarozatok_allasfoglalasok/2016#29

Az NKA 29/2016. (III.31.) számú határozata alapján, a 2016. évi címzett szabad keret terhére, 65.300 ezer Ft értékű támogatásra tett javaslatot a Közgyűjtemények Kollégiuma számára a közgyűjteményi országos nagyrendezvények biztosítására. A keretből 22.300 ezer forintot nyert el az Informatikai és Könyvtári Szövetség az *Országos Könyvtári Napok 2016* programsorozat lebonyolítására A 2016. október 3-9.-ig tartó rendezvény: *Nagy Könyvtári Beavatás! Találkozzunk a könyvtárban!*

Megújult az EISZ honlapja

Kedves Kollégák!

Örömmel tájékoztatunk minden érdeklődőt, hogy megújult az EISZ Titkárság honlapja:

<http://eisz.mtak.hu>

Az új oldalon az adatbázisok rövid leírása és címlistája mellett az előfizető intézmények névsora is szerepel.

Így a tájékoztató munka során a honlap akár lelőhelyjegyzékként is használható az EISZ-en keresztül előfizetett adatbázisokhoz:

<http://eisz.mtak.hu/index.php/hu/adatbazisok.html>

A továbbiakban folyamatosan frissítjük a megújult honlapot. Szeretettel várjuk az új felülettel kapcsolatos javaslataikat, véleményüket.

Üdvözlettel,

EISZ Titkárság

MTA Könyvtár és Információs Központ

1051 Budapest, Arany János u. 1.

Tel.: +36-1-4116-277, +36-1-4116-325, +36-70-6845-947

E-mail: eisz@konyvtar.mta.hu

Forrás: <https://listserv.niif.hu/pipermail/katalist/2016-June/035037.html>

Bemutatkozik az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet Könyvtára

A múltból a jelen felé

A magyarországi gyógyszerhatóság 53 évvel ezelőtt, 1962. május elsején jött létre. Az Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) megalakításának igénye már sokkal korábbra datálható, ám az egészségügyi ágazatot irányító szakpolitikusok csak a hatvanas évek elején adtak zöld utat a gyógyszerészettel foglalkozó gyógyszerészek, orvosok számára egy önálló intézet megalakítására. A hatósági gyógyszerellenőrzés kezdete sokkal korábbra, 1927-re vezethető vissza, ám csak 1968-ra született meg az a jogalkotói döntés, mely hatósági jogkörrel, önálló gazdálkodású költségvetési szervként engedte működni a többféle intézmény szakértőiből álló intézetet. Az OGYI alapvető munkát végzett a Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztésében, beleértve a gyógyszer-ellenőrzési elvek és gyógyszervizsgálati módszerek korszerűsítését. A Formulae Normales (FoNo) korszerűsítése ugyancsak erre az időszakra esik és az Intézet szakemberei nagymértékben járultak hozzá a galenusi laboratóriumok technológiai fejlesztéséhez.

A hatóság szakértői jelentős energiát fordítottak arra, hogy az új gyógyszerek bevezetése korszerű elvek, követelmények és módszerek figyelembevételével történjen. Ahogy ma is, korábban is mindent megtettek azért, hogy az orvosok és gyógyszerészek minél tárgyilagosabb és szakszerűbb információt kapjanak a rendelkezésükre álló gyógyszerkincsről.

A KÖZELMÚLTRÓL...

Az intézet életében jelentős változást eredményezett, hogy 2011-ben egy kormányrendelet alapján beolvadt egy új módszertani központba, a Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézetbe (GYEMSZI).

A JELENRŐL...

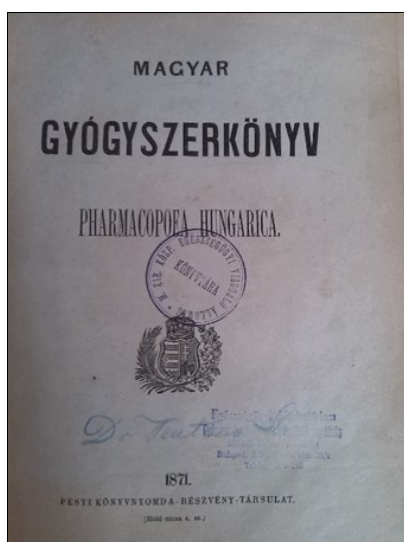
A független státusz elvesztése csak időszakos volt, hisz az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet (OGYÉI) 2015. március elsejével ismét önállóvá vált, sőt más intézmények beolvadásával tovább erősödött pozíciója. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának háttérintézményeként jelentős szerepet tölt be az egészségügyi ellátás biztonságát garantáló hatóságok között. Az új szervezet indulását előkészítő szakértők azokat a feladatokat csoportosították egybe, amelyek minden, az emberi szervezetbe bekerülő szer felügyeletével, vizsgálatával, ellenőrzésével, stb. kapcsolatosak, hiszen érinthetik annak egészségét, működését. Az OGYÉI öt különféle szervezet összevonásával áll fel, az Országos Gyógyszerészeti Intézet OGYI, az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI), az Országos Tisztifőgyógyászat – korábban az Országos Tisztifőorvosi Hivatal (OTH) részeként működött – a Technológiai Értékelő Iroda (TÉI) és az Eszközminősítő és Kórháztechnikai Igazgatóság (EMKI) egyesült.

Az OGYÉI 400 munkatársával látja el jogszabályok szerinti feladatait.

*„Már az OGYI
létesítésének időpontjában
létrehozták az intézet
szakkönyvtárát, melynek
alapjául jogelődjeinek
könyvtári állománya
szolgált. „*

A KÖNYVTÁRRÓL

Már az OGYI létesítésének időpontjában létrehozták az intézet szakkönyvtárát, melynek alapjául jogelődeinek könyvtári állománya szolgált. Gyűjtőkörét úgy határozták meg, hogy egyrészt a gyógyszerészet legfontosabb kézikönyveit és szakfolyóiratait, másrészt a gyógyszerekkel foglalkozó orvosi irodalom alapvető műveit és folyóiratait szerezzék be. Gyűjtőkörének fejlesztése az alapító jogszabályban rögzített intézeti feladatok ellátásához igazodott és igazodik ma is, ámbar az elmúlt néhány évtized sok változást hozott az intézet és a könyvtár életébe.

Az első magyar gyógyszerkönyv, 1871

OGYÉI Könyvtár, olvasóterem

Az intézet akkori feladatai két ponton is különleges gyűjtési ágat tettek szükségessé. A Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztősége és az ezzel kapcsolatos laboratóriumi vizsgálatok jelentős része is az intézetben folyt, ennek a munkának a segédeszközei a külföldi, nemzeti gyógyszerkönyvek, vénygyűjtemények. A másik ágat képezi a gyógyszer-információs szolgálat, melynek munkájához a különböző gyógyszerjegyzékek szükségesek. Az intézet a magas dokumentumárak miatt már ekkor is csak korlátozottan tudott a könyvtár számára könyveket beszerezni. A megvásárolt kézikönyvek, lexikonok, segédkönyvek általában az intézet osztályainak szakmai munkáját segítették. Jelentős – 162 féle – kurrens folyóirat járt, a könyvállomány közel ötezer kötet volt.[1]

OGYÉI Könyvtár,
tömörraktár

A könyvtár mindig igyekezett az intézet tudományos oktató, és továbbképző feladatait kiegészítve, szélesebb körben is hozzáférhetővé tenni állománya szakirodalmi forrásait, ezért negyedévenként megjelentette kurrens szakbibliográfiáját, a Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemlét. Az intézet 1979-ben a belvárosba, a Zrínyi utcába költözött, így a könyvtár könnyebben elérhetővé vált a kutatók számára.

A szakemberek munkáját segítő az intézet folyamatosan kiadta az OGYI Közleményeket, melyek az állásfoglalásokat, eljárási utasításokat tartalmazták, sőt időnként önálló kiadvány formában részletesebb útmutatókat is közzétett, pl. a GMP-ről. Az intézet fennállása óta megjelenik a Gyógyszereink c. lap, mely korábban a szaktárca folyóirata volt.

A szaklap hosszú évekig nyomtatva jelent meg, gazdasági kényszer okán 2010-2015 között kizárólag online formátumban volt elérhető a gyógyszerészeti hatóság honlapján, jelenleg (2016) mindkét módon hozzáférhető.

Az OGYÉI kötelékébe tartozó, táplálkozástudománnyal foglalkozó főigazgatóságunk, az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet (OÉTI) szakkönyvtára 1951-ben jött létre. Az intézet feladatköre által megszabott szakirodalom szolgáltatását és a kollégák publikációinak dokumentálását tűzte ki célul. Az OÉTI épületében eredetileg a Székesfővárosi Közegészségügyi és Bakteriológiai Intézet működött. Az intézet 1931. évi jelentésében már említik a könyvtárat. Ezt az időszakot őrzi a könyvtár jelenlegi, gyönyörű bútorzata is, mely 2008-ban lett felújítva.

A Fővárosi Bakteriológiai Intézettől átvett 800 kötet alapozta meg a későbbi OÉTI könyvtár állományát, melyet folyamatos állománybővítéssel fejlesztettek az intézet profiljába vágó élelmezéstudomány, táplálkozástudomány szakterületekkel.

Az OGYÉI szaklapja

OÉTI Könyvtár, Olvasóterem részlete

A kiadványok raktározási rendje, szakkatalógusa tükrözi az állomány összetételét. A táplálkozás-élettan, táplálkozás-kórtan, élelmezés egészségügy, élelmiszerismeret, élelmiszer-kémia, élelmiszer-mikrobiológia, toxikológia, kozmetika szakcsoportba tartozó könyvek mellett az orvostudomány, biológia, biokémia, kémia, gyógyszerészet, fizika, matematika szakirodalmá is megtalálható.[2]

A 90-es évekre bővíteni kellett a szakcsoportot. A kötetek száma 1995-re körülbelül ötezerre növekedett, száz magyar és külföldi folyóirat is szolgálta a munkát, és a könyvtár az intézet feladatköre által meghatározott szakterület legjelentősebb hazai gyűjteményévé vált. A legfontosabb folyóiratok és az alapvető szakkönyvek első példányuktól elérhetők.

OÉTI Könyvtár, Olvasóterem részlete

Az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézetéről szóló 28/2015. (II. 25.) Korm. rendelet által 2015. március 1-től az OÉTI és az OGYI szakkönyvtára egyesült és a Kommunikációs Iroda szervezeti egységén belül folytatja tevékenységét.

Könyvtárunkban három könyvtáros látja el a feladatokat, maga a könyvtári állomány két külön épületben helyezkedik el. A könyvtár gyűjtőköre kibővült, de továbbra is megmaradtak a klasszikus feladatok, az irodalomkutatás, cikk-keresés, könyvtárközi szolgáltatás. Jelenleg 47 szakfolyóiratot és 5 online adatbázist biztosítunk a szakmai munka színvonalas ellátása érdekében. A folyóiratok és adatbázisok az intézet teljes gyűjtőkörét felölelik, a könyvtár feladata a szakmai és tudományos feladatokhoz biztosítani a szakirodalmi forrásokat. Az intézet nagy hangsúlyt fektet arra, hogy szakemberei megfelelő rálátással bírjanak a tudományos élet fejlődésére, a legújabb eredmények, kutatások és trendek megismerésére.

A könyvtárban lehetőségünk van képzéseket tartani, ilyenek pl. az adatbázisaink használatával kapcsolatos továbbképzések, a könyvtár állományát bemutató képzés. A könyvtári számítógépen – nyitvatartási időben – a kollégáknak lehetőségük van az adatbázisok használatára, a szakirodalmi források, a print és online folyóiratok elérésére, keresésre-kutatásra egyaránt. Természetesen mindkét könyvtár helyiségét használhatják kollégáink megbeszélések, tárgyalások, intézeti értekezletek megtartására is.

Az intézet honlapján (<http://www.oeti.hu/>) elérhető online katalógusunk, melyben megtalálható az OÉTI könyvtár állománya, az OGYI könyvtár állománya pedig folyamatos feltöltés alatt van.

Köszönjük a lehetőséget a bemutatkozásra,

Jurák Magdolna
könyvtárvezető

Hajduczky Imola
könyvtáros

Ottlik Miklósné
könyvtáros

[1] Ottlik M-né: Az új szakirodalmi igények és könyvtárunk. Gyógyszerészet. 1992. 36.659-660.

[2] Az Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet története 1949-től napjainkig. szerk. Martos Éva, Lugasi Andrea. Bp. OÉTI. 2012.

A Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár

1023 Budapest, Török u.12.

tel: 2125-421, fax: 2125-438

e-mail: orvostortenet@t-online.hu

homepage: www.semmelweis.museum.hu

A SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR TÖRTÉNETE

Az 1837-ben alapított Budapesti Királyi Orvosegyesület 1841-ben könyvtárat hozott létre, amely 1948-ig folyamatosan működött. Az Orvosegyesület feloszlása (1948) után az Egészségügyi Minisztérium 1951-ben előbb felmérést készített a korábbi orvostörténeti gyűjteményekről, majd az államosított Budai Irgalmas Kórház volt rendi helyiségeiben 1951. május 1-jén megalapította az Országos Orvostörténeti Könyvtárat. A beszállított könyvanyag zömét a Budapesti Királyi Orvosegyesület közel hatvanezres könyv- és folyóiratállománya adta, de a különböző volt egészségügyi intézmények és kórházak nem használt könyveit is ide szállították.

Az Országos Orvostörténeti Könyvtár élére Palla Ákost (1903–1967) nevezték ki. 1952-ben az Országos Orvostörténeti Könyvtár már olvasókat és kutatókat fogadott, és 1952 őszétől – kéthetente – előadói esteket szervezett.

Három esztendő múlva, 1955-ben megindult az Országos Orvostörténeti Könyvtár kiadványaként az Országos Orvostörténeti Könyvtár Közleményeinek (Communicationes ex Bibliotheca...) kiadása. A nemzetközileg is hamarosan elismert folyóiratot követte a Medicina Könyvkiadó által kiadott, valójában azonban az Országos Orvostörténeti Könyvtár munkatársai által szerkesztett Orvostörténeti Könyvek sorozata, amelyen belül jelent meg Wespri István híres orvos-életrajzainak négy kötetes, bilinguis kiadása is.

A megszorított feladatok ellátására már nem volt alkalmas az 1951-ben a könyvtár számára biztosított szűkös helyiség, így az Országos Orvostörténeti

Könyvtár 1956 tavaszán jelenlegi helyére, a Török u.12-be, Kormos Ilona, egykori bécsi primadonna, ekkoriban gyermekkórházként funkcionáló villájába költözött.

Az Országos Orvostörténeti Könyvtárat 1968-ban szervezetileg is egyesítették a jogilag már 1964-ben megalapított Semmelweis Orvostörténeti Múzeummal, majd az intézményt 1972-ben levéltári joggal is felruházták. Könyvtárunkat 1967 és 1990 közt, különböző beosztásokban, a későbbi miniszterelnök Antall József vezette.

A könyvtáron belül külön egységet képez az Ernyey József Gyógyszerészettörténeti Könyvtár. E közel húszezer kötetes gyűjteményt (könyvek, folyóiratok, különlenyomatok) 1981-ben a budapesti Mátyás téren található, Szent Keresztély nevet viselő védett gyógyszertárból kialakított Ernyey József Gyógyszerészettörténeti Könyvtárban helyeztük el.

A SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYEI

Gyűjteményünk, amelynek gyűjtőköre az 1956 előtt kiadott orvosi és gyógyszerészeti dokumentumokra, könyvekre, folyóiratokra terjed, nyelvi és tematikai szempontból egyaránt igen sokrétű. Könyveink kb. 15%-a latin, 35%-a német, és kb. 30%-a magyar nyelvű, az egyéb – francia, angol, olasz, cseh, lengyel, stb. – nyelvű munkák mellett azonban akad itt kínai, japán, arab, ó- és újjörög, szanszkrit, török, sőt maláj nyelven kiadott kötet is. Téma szempontjából pedig a túlnyomó részt kitevő orvosi és gyógyszerészeti, valamint történeti műveken túl, igen sok értékes botanikai, asztrológiai, zoológiai, nyelvészeti, lexikográfiai vagy épp démonológiai ritkasággal is szolgálhatunk olvasóinknak.

Könyv-gyűjteményünkön belül kisebb gyűjteményi egységeket is létrehoztunk: ezek közül a legfontosabb a ritkasággyűjtemény, az úgynevezett S. anyag, amely elsősorban 16. századi, másodsorban ritkább, 17. századi, illetve magyar vonatkozású 18. századi könyveket tartalmaz. Ezen a ritkasággyűjteményen belül őrizzük értékes kéziratainkat, inkunábulumainkat, régebbi keletű, vagy neves orvosoktól származó disszertációinkat is. Valamennyi itt őrzött könyvről részletes analitikus és könyvészeti leírást készítettünk.

Külön gyűjteményt alkotnak az orvos-írók kifejezetten irodalmi munkái, a kézikönyvtári könyvek, az erotikus kiadványok, a disszertációk, az elektronikus adathordozón rögzített művek, adatbázisok, illetve a mikrofilmek is. A ritkasággyűjteményen "kívül rekedt" 17. századi kötetekről szintén alapos leírások állnak rendelkezésünkre.

Folyóirat-gyűjteményünk főként a világháború előtti hazai és német nyelvterületen kiadott orvosi-gyógyszerészeti szaklapokat, valamint kurrens orvostörténeti lapokat tartalmaz. Számos itt őrzött folyóirat az országban egyedül nálunk olvasható. Ritkaságaink közé tartoznak például a homeopathia első hazai folyóiratának számai, az Acta Helvetica, az Acta Leopoldina, az Acta Hafniensia, Vratislaviensia és Berolinensia 18. századi kötetei, a századfordulón kiadott, rendkívül ritka Jahrbücher für Sexuellen Zwischenstufen az Anthropophyteia, vagy a Freud-féle Imago korai példányai, illetve az egyik első magyar tudományos lap, az Allergnädigst Privilegierte Anzeigen sorozata is.

Igen büszkére vagyunk kb. 30 000 kötetes, alaposan feldolgozott és katalogizált különlenyomat-gyűjteményünkre, amelyben olyan cikkek, tanulmányok is megtalálhatók, amelyek Magyarországon egyébként föllelhetetlen kiadványokban láttak napvilágot. Számos különlenyomat dedikált, és e dedikációk közt akad az orvostörténet és az orvostudomány nagyjaitól, Sudhofftól, Ramón y Cajaltól, Ferenczi Sándortól vagy éppen Magyary-Kossa Gyulától vagy Mayer Ferenc Kolostól származó is.

Katalógusaink négy fő csoportját: a szerzői-, a szakterületet speciálisan feltáró tárgyszó-, az ETO-katalógusok, illetve a raktári katalógusok alkotják. Könyv-, különlenyomat- és folyóirat katalógusaink teljes mértékben digitalizáltak, honlapunkról hozzáférhetők az Interneten is. jelenleg az Ernyey-könyvtár anyagának digitalizálásán dolgozunk.

A Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár nemcsak Magyarországon, hanem egész Kelet-Európában az egyetlen olyan gyűjtemény, amelyben orvos- és egészségügy-történeti, gyógyszerészettörténeti témák eredménnyel kutathatók. Sajnos az utóbbi években a könyvtár személyi állománya a korábbi 8 főről háromra csökkent, így alapfeladatainkat is nagyon nehezen tudjuk ellátni.

A SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI KÖNYVTÁR RITKASÁGGYŰJTEMÉNYE

A megalakulásának ötvenedik évfordulóját 2001. május 1-jén ünneplő *Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár* mintegy százötvenezer kötetes anyagának legértékesebb gyűjteményi egysége a ritkasággűjtemény. A különgűjtemény 1093 kötetben 1717 különleges értékű önálló munkát tart számon.

A különgűjteményben tizenöt ősnymotványt, száznyolcvanegy kéziratot (ebből hét a könyvnyomtatás előtti korból származik), hétszázötven XVI. századi, ritka nyomtatványt, valamint csaknem százötven magyar, illetve magyar vonatkozású (*Hungarica*) könyvet őrzünk. A későbbi korokból a tudományos értékük miatt kuriózumnak számító kötetek, a kevés példányszámban megjelent munkák, a tudománytörténet szempontjából fontos művek első kiadásai, illusztrációik, különleges kötéseik, tulajdonosi bejegyzésük miatt védett könyvek találhatók. A ritkasággűjtemény köteteiről nem csupán a hagyományos címleírás készül, hanem minden munkáról egy-egy részletes leírás is, amely tájékoztat a könyv szerzőjéről, tartalmáról és tudománytörténeti jelentőségéről egyaránt. A leírások tartalmazzák a könyvészeti adatokat is: a kiadóra, a kiadásra, az illusztrációkra és a kötésre vonatkozó ismereteket, ezen túlmenően a példány jellemzőit: az előző tulajdonosokra utaló adalékokat, a possessor bejegyzéseket.

Gyűjteményünk több darabja – országos viszonylatban – egyedi példány, kuriózum.

Kézirateink közül kiemelkedik egy huszonnyolc hártyalapos, két részből álló mű. Első része egy orvosi-asztrológiai értekezés latin nyelven, a második a „*Kindern is wein ain gift...*” kezdetű, középfelnémet nyelven írott „*Gesundheitsregel*”. Az *Arzneybuch* című, 1503-ból származó kézirat szerzője *Heinrich von Pfolzpeint*, az első német nyelvű sebészeti könyv szerzője. Munkáit sokszor lemásolták és így terjesztették, a mi példányunk is egy ilyen korabeli másolat. A szifilisszel foglalkozik az a két kézirat, amely *Hieronymus Mercurialis* és *Hieronymus Capivaceus* előadásai nyomán készült, tanítványaik jegyezték le a mesterek előadásait.

Tizenöt ősnymotványunk közül tizenhárom orvosi témájú. Igen értékes *Maimonides: Aphorismi secundum doctrinam Galeni* (Bologna, 1489) című munkája, amelyben a Galénoszt követő arab és görög szerzők aforizmaikat gyűjtötte össze, *Conrad Schellig*, *Johannes Widmann* és *Josephus Gruenpeck* szifiliszről írott műveikkel képviseltetik magukat az ősnymotványok sorában. *Hieronymus Brunschwig: Chirurgia* (Augsburg, 1497) című munkája könyvtárunk egyik legszebb darabja. A szerző Strassburgban céhbéli sebészként dolgozott, ismeretei és gyakorlata alapján állította össze ezt a könyvet időskorában. Elsősorban lőtt és szúrt sebekkel, amputálással, kauterizálással foglalkozik, a gyönyörű fametszetek *Johann Schönsperger* munkáját dicsérik. A kötet kolligátumként tartalmazza *Johann Gersdorff: Feldbuch der Wundarznei* (Strassburg, 1517) című tábori sebészeti művét. is.

Kis Tamás
könyvtáros

Ráczev Edit
főkönyvtáros

Dr. Magyar László
András
megbíz. főig. h.

A MOKSZ 2016. június 9-én rendezett szakmai napja

2016. június 9-én szakmai nap keretében meglátogattuk a Kresz Géza Mentőműzeumot, a Pincekórházat és az Országos Mentőszolgálat új, budapesti mentésirányító központját.

A látottakról Péter Zsuzsanna pécsi kolléganőnk küldött sok-sok fotót. Ezekből is válogatunk a résztvevő kollégáink e-mailben küldött beszámolóí mellé, de felhasználtuk a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége <http://moksz.webnode.hu/bemutakozas/galeria/> és az

Országos Mentőszolgálat honlapján lévő galériákat.

<http://www.mentok.hu/elkeszult-az-uj,-budapesti-mentesiranyito-kozpont.g.html?type=1>

Így szeretnénk emlékeztetni ezt az igazán szép és értékes napot!

munkájáról, az idők során alkalmazott mentési eljárásokról a mentések során használt eszközökről. Újdonság volt, nem kis élményt jelentett a Pincekórház működésének „életszerű” megismerése az ’56-os eseményekben betöltött szerepe, az ezzel kapcsolatos kisfilm megtekintése. Ugyancsak ritka látványosságnak éltük meg a Magyarországon használatos különböző típusú „oldtimer” mentőautók bemutatóját, aminek során megismerhettük a betegellátást és a mentősök munkáját segítő technika fejlődését. Ritka alkalomként élhettük meg, hogy üvegfalon keresztül figyelhettük a Pest megyei mentésirányítók munkáját, amit egyik munkatársuk rendkívül szakavatott és felkészült tájékoztatója tett teljessé. A mentők hivatása, hitvallása

esélyegyenlőséget biztosítani minden bajbajutott ember egészségének, életének megőrzéséhez.

Ez a látogatás is hozzásegített bennünk, hogy jobban megismerve munkájukat, még inkább értékeljük azokat, akik a 104-es hívást fogadják, azon keresztül tanácsot adnak, mentést irányítanak, akiknek gyors döntéseinek egy-egy baleset vagy rosszullét alkalmával nagyon sok múlik.

Ezúton is köszönjük a lehetőséget!

Üdvözlettel: Gabi és Andi

(Zala megyei Szent Rafael Kórház Egészségügyi Szakkönyvtára, Beke Gabriella és Nagy Andrea)”

„Nagy örömmre szolgált, hogy ellátogathattam a Mentőműzeumba, és szakavatott előadás keretében ismerhettem meg a mentés történetét. A rendkívül színvonalas bevezető tájékoztatás után sokrétű, változatos program során kaptunk betekintést a mentés különböző időkből folytatott gyakorlatába. Nagyon tetszett a szebbnél szebb járműveket felvonultató mentőautó-kiállítás, és a mentés felelősségteljes, fáradhatatlan szervezéséről kapott kép. Nagyon köszönöm ezt a tartalmas szép programot:

Zelenkáné Lux Lilla (ÁEEK)”

„A június 9-ei programtól mindent megkaptam, amit vártam, és összességében jó volt ez az egész napos programsorozat.

Minden eleme tetszett, nem tudnék egyet sem kiemelni. Különösen az fogott meg, hogy kivétel nélkül mindegyik kísérőnk rendkívül lelkesen adta át nekünk a tudnivalókat. Érződött, hogy szívügyük a munkájuk.

A Mentőműzeumban volt egy kis csúszás, de érthető volt, hogy a nagyszámú érdeklődőt egyszerre nem lehetett körbe vezetni. Itt, mivel nem egyszerre fejeződött be a barlangkórház és a múzeum megtekintése, volt "üres" időszak. A veterán mentőautók kiállítására szánt idő számomra egy kicsit hosszú lett. Itt már a fáradtság is kitört rajtam, de hát nagyon korán keltem.

Nagyon köszönöm személy szerint is a remek lehetőséget, hogy részt vehettem egy ilyen tartalmas programon!

Péter Zsuzsanna

PTE ETKK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár”

„Először is szeretném megköszönni, hogy lehetőséget kaptunk erre a különleges szakmai napra. A világon egyedül álló kiállításokat nézhettünk meg, pl. oldtimer mentőautókat sehol másutt nem látni "múzeumi gyűjteményként", de a Pincekórház, a Mentőműzeum is kuriózum. A mentésirányítási központ is érdekes volt, bár számomra a legkevésbé látványos, hiszen "csak" egy "akváriumot" szemlélhettünk meg, ami belülről biztosan sokkal izgalmasabb és érthetőbb, mint így "bekukucsálva".

A három "vendéglátónk" fantasztikus volt! Gábort még sokáig hallgattam volna – akár egész nap – megkapó volt az a hihetetlen

lelkesedés, amivel munkáját végezte, ahogyan beszélt róla. Szeretem a kedves, humoros, okos, elhivatott embereket, ritka ez így együtt. A fiatal történész fiú felkészültsége és a mentésirányító központban dolgozó hölgy alapossága is figyelmességről és odaadásról tanúskodott. A Pincekórházban látott eredeti, történelmi darabok és a teljesen élethű babák, valamint a múzeum gazdagsága egészen elképesztő. Az pedig, hogy a megszigorított biztonsági intézkedések mellett is lehetőséget kaptunk az irányító központ megtekintésére szinte hihetetlen. Nekem egyetlen ici-pici hiányérzetem a Pincekórházban volt: a "titokzatos" lezárt folyosókat nagyon-nagyon szerettem volna megnézni. Legalább egy kicsit... :(

Egyetlen körülményt említenék, amin lehetne még javítani: a csoportmozgatás szervezését. Tudom, hogy ez talán a legnehezebb feladat egy ilyen program során, de a gördülékenység és a hatékony időkihasználás miatt nagyon fontos. A pontos érkezés, kezdés, az időpontok tartása, a „ráhagyok kiszámítása”, valamint a csoport és a rendelkezésre álló idő és hely nagyságának koordinálása mindenki számára élvezhetőbbé teszi az egyébként is remek programot. Érdemes előre megbeszélni, megszervezni olyan apró de nagyon fontos dolgokat, mint a menetjegyek beszerzése, útvonal tisztázása, hogy a rendelkezésre álló idő ne várakozással teljen.

Összességében egy kivételes, fantasztikus programon vehettünk részt! Nagyon megérte elmenni, minden fáradtsággal együtt, és remélem, hogy a jövőben sokkal több hasonló alkalom lesz, amit közösen tölthetünk el!

Regele Tímea

PTE EKTK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár”

„Rendkívül tetszett a szakmai program mind kollégáimnak, mind pedig nekem. A múzeum anyaga gazdag, tematikájában jól felépített és különösen tetszettek az egyes "életképek" ahol a tárgyakat személyekkel - felöltöztetett babákkal is kiegészítették. Debrődi Gábornak, a múzeum igazgatójának lelkesedése, humora, részletes tájékoztatása, múzeumi vezetése magával ragadó. A Pincekórházban elmesélt történeteitől Valachné Bártfai Andrea kolléganőm még el is érzékenyült. Kívánjuk Debrődi Gábornak, a múzeum igazgatójának, hogy a bővítési tervei megvalósuljanak, amit majd szívesen leellenőrözünk a következő látogatáson.

Egyben köszönjük a szervezőknek a remek napot és máskor is szívesen részt veszünk hasonló szakmai programon.

Bede Gyöngyvér

(Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház
Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár
és Közművelődési Gyűjtemény)”

„A múlt heti kirándulás előtt nem voltak elvárásaim, csak felhőtlenül örültem, hogy negyven év után ismét „tanulmányi” kiránduláson vehetek részt.

A Mentőmuzeum nagyon érdekes volt. Én még az utcán ferdén parkoló autókra emlékszem, de akkor nem lehetett beülni, meg nézelődni. Különösen a berendezett óvóhely gondolkodtatott el – más ha az ember filmen látja és más érzékelni a méreteket. A fiatal történész által mesélt részletek a naplózásról és az ellátott sérültekről bizonyították számomra, hogy a történelem (az életünk) nem fekete vagy fehér, jó vagy rossz, hanem ilyen is olyan is.

A mentő palotánál érdekes volt a kontraszt a NASA mintájú irányító központ és az épület, főleg a porta külső megjelenése között – kicsiny magyar valóság.

Nagyon jó volt látni és hallani a múzeum vezetőjének lelkesedését.

Egészében hasznos volt szerintem ez a szakmai kirándulás. Köszönöm szépen a lehetőséget.

Margit,

Zólyomi Margit, Országos Epidemiológiai Központ Könyvtára”

„Nekem nagy élmény volt – de úgy látom másoknak is, mert sokan voltunk – a mentőknél tett látogatás. Bepillantottunk a mentősök titokzatos életébe és minden elismerésem az övéké. Kiemelni nem tudom, hogy melyik részleg volt érdekesebb. Talán a hívások fogadása izgalmas volt. Köszönöm ezt a szakmai programot és várom – ha lehet – a további érdekes találkozót.

Üdvözlettel: Andrea

(Hován Andrea, OKITI Könyvtár)”

„Nagyon jól éreztük magunkat. Örülünk, hogy részt vehettünk a programon. Sok érdekes dolgot tudtunk meg a két idegenvezetőtől, akik igen sokat tudnak a mentők múltjáról és jelenéről. Mindketten szimpatikusak voltak. Kedvet kaptunk a mentőzéshez. Ha fiatalabbak lennénk.....:)

Üdvözlettel: Ági

(Szemenyeiné Rideg Ágnes,

Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Orvosi Könyvtár)”

„A Mentőmúzeum meglátogatása után a fáradtság mellett leginkább örömet és büszkeséget éreztem. Mindig nagy örömmel tölt el, ha munkájukat szerető, azért lelkesedő szakemberekkel találkozom. Debrődi Gábor nem csak nagy tudású történész, hanem gyakorolja is a mentést. De nem csak Gábor, hanem az összes kolléga, akikkel találkoztunk, mindnyájan hivatásként végzik a munkájukat. Büszkéek lehetünk, hogy Európában páratlan gyűjteménnyel rendelkezünk.

A magyarok leleményességét dicséri a múzeum több tárgya. Azt hiszem elég csak a szappantartó-dobozos pacemakert megemlíteni. Nagyon sok új információt kaptam. Például eddig nem tudtam arról, hogy a Titanic hajó mentésében dr. Lengyel Árpád, egy magyar orvos tevékenyen is részt vett.

Nagy hatással volt rám a Pincekórház meglátogatása, hogy a nehéz körülmények között is hőiesen helyt álltak a mentődolgozók.

dr. Palotai Marika (ÁEEK)”

A 2016. évi ClinicalKey trial tapasztalatai

Vízvári Dóra

Állami Egészségügyi Ellátó Központ Szakkönyvtára
vizvari.dora@aek.hu

A Scientific Knowledges Services (SKS) és az Elsevier Kiadó közös megkeresésére indítottuk el az idei trial-t. A Kiadó úgy vélte, hogy hasznos információt nyújtana nekik egy országos, az EISZ tagkönyvtárak és az ÁEEK fenntartásába tartozó intézményekben szervezett két hónapos próbáhozáférés. Információkat vártak a magyarországi igényekről és adatbázis-használati szokásokról. A ClinicalKey-ben elérhető sok olyan cikk, tanulmány, melyhez például az EISZ-es ScienceDirect csomagban sincs hozzáférés.

A Kiadótól IP cím alapú hozzáférést kértünk és távoli használathoz regisztrálható azonosítókat. Emellett szóróanyagok postázását ígérték.

Kapcsolattartóink:

Tchougounnikova, Galina (ELSEVIER-AMS) g.tchougounnikova@elsevier.com

Markova, Marika (SKS) marika@scientificknowledgeservices.com

Várnagy, Viktória (SKS) hu@scientificknowledgeservices.com

Időtartam

2016. április 22. – június 10.

A részt vevő intézmények

Egyénileg jelentkező könyvtárak (ÁEEK szervezésben)

1. Állami Egészségügyi Ellátó Központ Országos Egészségügyi Szakkönyvtár
2. Dr. Kenessey Albert Kórház-Rendelőintézet
3. ESZSZK Ferencz Pál Könyvtár
4. Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház
5. Heim Pál Gyermekkorház
6. Jahn Ferenc Dél-pesti Kórház és Rendelőintézet
7. Kanizsai Dorottya Kórház
8. Kenézy Gyula Kórház és Rendelőintézet
9. Markosovszky Egyetemi Oktatókórház
10. Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet
11. Országos Onkológiai Intézet
12. Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet
13. Péterfy Sándor Utcai Kórház-Rendelőintézet és Baleseti Központ
14. Petz Aladár Kórház (Győr)
15. Somogy Megyei Kaposi Mór Oktató Kórház Dr. Arató Miklós Orvosi Könyvtár
16. Soproni Erzsébet Oktató Kórház és Rehabilitációs Intézet, Egészségügyi Szakkönyvtár
17. Zala Megyei Szent Rafael Kórház

EISZ-es tagkönyvtárak közül

1. Békés Megyei Központi Kórház
2. Betegápoló Irgalmasrend Budai Irgalmasrendi Kórház
3. Csolnoky Ferenc Kórház
4. Debreceni Egyetem
5. Gottsegen György Országos Kardiológiai Intézet
6. Hévízgyógyfürdő és Szent András Reumakórház
7. Magyar Honvédség Egészségügyi Központ
8. MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet
9. Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal

10. Országos Reumatológiai és Fizioterápiás Intézet
11. Országos Tisztifőorvosi Hivatal
12. Pécsi Tudományegyetem
13. Pest Megyei Flór Ferenc Kórház
14. Semmelweis Egyetem
15. Szent Borbála Kórház
16. Szent Imre Egyetemi Oktatókórház
17. Szent János Kórház és Észak-budai Egyesített Kórházak
18. Szent Lázár Megyei Kórház
19. Toldy Ferenc Kórház és Rendelőintézet
20. Tolna Megyei Balassa János Kórház

Összesen: 3 egyetem - 8 országos intézet - 26 kórház

A CLINICALKEY TARTALMA

- Journals (Elsevier kiadású teljes-szövegű folyóiratok) (600+)
- Books (Elsevier kiadású teljes-szövegű könyvek, illetve azok fejezetei) (1 000+)
- Medline
- Videók (17 000+)
- Képek, ábrák, grafikonok (2 200 000+)
- Procedure Consult (300+)
- Clinical Trials
- Guidelines (4 500+)
- Drug monographs (2 900+)
- First consult (összefoglaló, döntéstámogató tanulmányok) (850+)
- Topic pages (1 400+)
- Betegtájékoztatók (15 000 +)

Pozitívumok:

1. A legfontosabb, Elsevier kiadású *folyóiratok* teljes tartalma elérhető volt. A cikkek olvashatóak és PDF-ben letölthetőek. Nagyon sok olyan folyóirat volt elérhető, amely az országos konzorciumon (EISZ) keresztül, kedvezményesen megvásárolható ScienceDirect folyóirat-csomag sem tartalmazott.
2. Az Elsevier orvosi tartalmú, *könyvek* fejezetenként, PDF-ben olvashatóak, a PDF-ek letölthetőek, jegyzetekkel elláthatóak, szövegei kimásolhatóak. Ritka lehetőség egy ekkora szakkönyvállomány, ráadásul letölthető formában.
3. **Képek, videók, ábrák** gyűjteménye az oktatásban, *prezentációk* készítésében is felhasználhatóak. A ClinicalKey-ből közvetlenül lehet a képeket (megfelelői szerzői jogi lábjegyzetekkel ellátva) prezentációs szoftverbe átemelni.
4. **First Consult:** egy-egy betegség *összefoglalása*. Az összefoglaló alapja a téma tudományos szakcikkeinek összefoglalása. Orvosoknak, orvosok által. A téma átnézéséhez így nem szükséges a gyakorló orvosnak minden elolvasnia, elég csak az összefoglalót.
5. A ClinicalKey-nek *mobil eszközök*re telepíthető alkalmazása is van, így a személyes regisztrációval a teljes adatbázishoz hozzáférhet a mobil eszközén az orvos.

SZERVEZÉSI TAPASZTALATOK

A próbaidőszak kezdete előtt megérkeztek postai küldeményként a *promóciós szóróanyagok*: szórólapok, poszterek. Ez mindig hasznos segítségnek bizonyul a helyi könyvtárosok számára.

Kezdeti informatikai nehézségek után már gördülékenyen ment az együttműködés. Az Adatbázis és az SKS képviselője rövid idő alatt *megoldott minden felmerülő problémát*.

Minden intézet *IP* címén tökéletesen működtek a hozzáférések. Eleinte 10-10, de kérésre további *távoli használat*hoz szükséges azonosítókat is kaptunk. Több esetben is előfordult, hogy informatikai probléma, vagy kiemelt érdeklődés esetén hosszabbítást kaptak az intézmények a próbaidőszakra.

Az Registration ID-kkel és hozzá tartozó jelszavakkal igazolható a hozzáférési jogosultság (<https://www.clinicalkey.com/#!/register>), amelyhez azonosítás után a személyes fiókot lehetett társítani. Egy tájékoztató levelet kaptak a könyvtárosok, de felajánlottam a segítségemet is, mellyel csak kevesen éltek. A legnagyobb problémának az bizonyult, ha a regisztrálandó orvos e-mail címe már szerepelt a rendszerben, akkor vagy emlékeznie kellett volna az esetleg pár évvel ezelőtt választott jelszavára, vagy 30 percen belül számítógép előtt ülve kellett új jelszót kérnie a fiókjához.

A trial indulása után nem sokkal, az MTA KIK EISZ Titkárság szervezésében információs nap keretében *előadásokat* hallgathattak a jelentkezők a ClinicalKey-ről. A leghasznosabbnak talán a Szegedi Tudományegyetemről érkező, online elérésekkel foglalkozó Hoczoppán Szabolcs kolléga beszámolója volt.

A kiadó és az SKS részéről folyamatos volt a kapcsolattartás, így bátran mertünk minden problémával hozzájuk fordulni. Ez kellemes meglepetés volt a korábbi trial (2014-es) tapasztalataihoz képest.

Felhasználási adatokban, statisztikákban nem volt hiány. Két statisztikát is kaptunk, egyet félidőben, és természetesen a trial időszak végén is. Mint szervező és kapcsolattartó megkaptam minden intézmény használati statisztikáját, összefoglaló értékeléseket is, illetve a távoli használatához regisztrált egyéni felhasználókról is kaptam információt.

A ClinicalKey az idei évet az aktív *bevezetés időszakának* szenteli. Nem elsősorban eladás a céljuk, inkább egyelőre a megismertetés, elfogadtatás, ismertség, az implementálás. Ez nyilván idővel meg fog változni. De az együttműködést mindenképpen segíti ez a hozzáállás.

Az implementációt segítheti egy második körös trial, az orvosoknak csak egy részét bevonó felméréssel. Ezt a *felmérést* szintén az SKS és ClinicalKey céggel közösen szervezzük, szeptember 1-i kezdéssel. A felmérés egy hónapot venne igénybe az orvosok idejéből. A felmérés kezdetekor és zárásakor egy-egy, azonos kérdéseket tartalmazó kérdőívet fognak kitölteni, amelyben a kutatási, konferenciákra való felkészülési, betegekkel töltött idejük, a vizitekre való felkészülési szokásaikról kérdezzük őket. A kérdőívtől azt reméljük, hogy információt adhat arról, hogy egy eszköz, jelen esetben a ClinicalKey, mennyiben járulhat hozzá a jobb, hatékonyabb, tudományosabb gyógyításhoz.

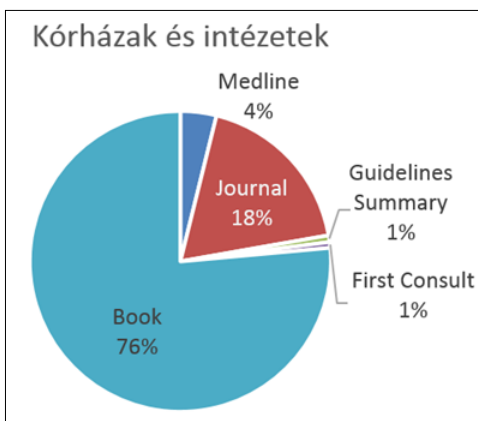
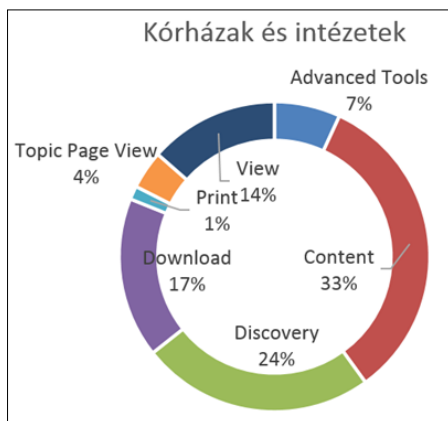
Július utolsó hetében a könyvtárosok segítségét kértük, hogy saját kórházukon belül ajánljanak számunkra orvosokat a felméréshez. A felmérés időszakában webes távoktatáson (webinars) vehetnek részt az orvosok és természetesen személyes felhasználó-nevükhöz rendelve teljes hozzáférést kapnak a ClinicalKey tartalmaihoz.

STATISZTIKÁK (ÖSSZEFOGLALÓ)

A statisztikából kimaradtak azok az intézmények, amelyek esetében semmilyen felhasználás nem volt.

		Advanced Tools	Content	Discovery	Download	Print	Topic Page View	View
7	intézet	113	3 200	2 524	1 427	169	207	1 375
3	egyetem	986	9 550	4 295	6 314	36	1 576	2 065
20	kórház	3 117	12 383	8 896	6 436	494	1 671	4 975
		4 216	25 235	16 006	14 216	699	3 480	8 478

	Procedure Consult	Patient Education	Medline	Journal	Guidelines Summary	First Consult	Expert Consult	Drug	Book	Clinical Trial
intézet	4	46	112	376	38	12	40	12	2 524	14
egyetem	3	4	143	1 410	12	12	4	5	8 394	4
kórház	15	9	534	2 690	81	92	15	8	10 244	16
	22	59	789	4 476	131	116	59	25	21 162	34

43-féle témakörben kerestek a felhasználók.

	Topic	Search
1.	Internal Medicine	4 941
2.	Pediatrics	3 439
3.	Surgery	2 890
4.	Anesthesia & Perioperative Care	2 157
5.	Pathology	1 637
6.	Cardiovascular	1 317
7.	Radiology	1 280
8.	Neurology	1 227
9.	Orthopedics	1 139
10.	Critical Care	996
	egyéb témakörök	5 160

237 könyv cím

	Books	Search
1.	Nelson Textbook of Pediatrics (Twentieth Edition)	2722
2.	High-Yield Imaging: Chest	851
3.	Bradley's Neurology in Clinical Practice, 2-Volume Set (Seventh Edition)	584
4.	Cummings Otolaryngology (Sixth Edition)	575
5.	Emergency Medicine (Second Edition)	453
6.	Regional Anesthesia and Pain Management	426
7.	Rosen's Emergency Medicine - Concepts and Clinical Practice (Eighth Edition)	414
8.	Oh's Intensive Care Manual (Seventh Edition)	413
9.	Essentials of Physical Medicine and Rehabilitation (Third Edition)	386
10.	Endocrinology: Adult and Pediatric (Seventh Edition)	384

259 folyóirat cím

	Journal	Search	
1.	Mayo Clinic Proceedings	308	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
2.	Anaesthesia & Intensive Care Medicine	248	
3.	Medical Clinics of North America	218	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
4.	Critical Care Clinics	185	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
5.	Foot and Ankle Clinics	182	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
6.	Infectious Disease Clinics of North America	181	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
7.	Journal of the American College of Cardiology	168	
8.	Urologic Clinics of North America	155	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
9.	Rheumatic Disease Clinics of North America	133	Nem EISZ ScienceDirect folyóirat
10.	The Lancet Infectious Diseases	121	

Megállapítások:

- Az egyetemi könyvtárak előfizetnek az *EISZ-ScienceDirectre*, a kórházak és intézetek könyvtáraiból csak kevesen. Ez a szám érzékelhető a folyóiratok használati statisztikájában. A kórházakban kevesebb a felhasználó, de mégis magasabb a statisztikai szám. Kórházi és intézeti könyvtárak: 3 056 keresés, egyetemi könyvtárak: 1 410 keresés
- A kényelmesen, PDF-ekben megnyitható és letölthető *e-könyvek* nagyon népszerűek. Használatuk magasan felülemelkedik a folyóiratok használatán. Könyv: 21 162 keresés, folyóirat: 4 476 keresés
- A háromból két *egyetem* statisztikái igen eltérő használati eredményt mutatnak. Amíg egyik kiemelkedő arányban használta a könyveket, addig a másik inkább a folyóiratokat. A harmadik egyetem számai átlagosak.
- Amint várható volt, inkább a *tartalmakat* (könyv, folyóirat) használták, mint a speciális funkciókat (FirstConsult, ClinicalTrial stb.). Ezt a Szegedi Tudományegyetemről érkező kolléga előadásából is sejteni lehetett.
- Az orvosi könyvtárak közül kevesen tudnak adatbázisra előfizetni. Ha viszont hozzáférést kapnak egy értékes adatbázishoz, *aktívan* használni kezdik.
- Az egyes intézetek, kórházak által keresett témák statisztikái jól mutatják a kórház/intézet *speciális profilját*: ortopédia, traumatológia, neurológia, kardiológia, radiológia, fertőző betegségek stb.

Beszámoló a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 48. vándorgyűléséről

2016. július 7-9. között Veszprémben került megrendezésre a Magyar Könyvtárosok Egyesülete 48. Vándorgyűlése „*Kapcsolat – Könyvtár – Együttműködés. Felelősséggel a sikeres közösségekért*” címmel.

A tizenhárom szekció által kínált előadásokról, a gazdag programról a <http://vandorgyules.ekmk.hu/> oldalon érhető el bővebb információ.

A Műszaki Könyvtáros Szekció, ahová az orvosi könyvtárosi csoport is tartozik, egész napos programjával Széchenyi István előtt tisztelgett. A program címe: „*Széchenyi István a műszaki haladásért tett vívmányainak hatása a reformkortól napjainkig*”

Nem csak előadásokat hallgathattunk meg, hanem Kiss Annamária által készített posztereket (1. Hajózás (Duna-Balaton), 2. Lánchíd, 3. Akadémia), valamint egy tárlóban Széchenyiről készült érmekeket is láthattunk Egervölgyi György gyűjteményéből.

Az egyik előadónk, Egervölgyi György műgyűjtő előadásában elhangzott Ravasz László püspök szavait szeretném idézni, mely a program aktualitását is igazolja: „*Széchenyihez való visszatérés mindig egy lépés előre*”.

A délutáni program keretében a Kisfaludy gőzösön is hallgattunk előadásokat, megnézhattuk a hajó múzeumát is és természetesen élveztük a Balatont.

Idén rekordszámú résztvevő (több mint 800 fő) jelentkezett a vándorgyűlésre. A szervezőket csak dicsérni tudom, igazán kitettek magukért. A kísérő programok keretében többek között városnézésre, a Várbörtön és több könyvtár meglátogatására is lehetőségünk volt. Az Érseki Könyvtár meglátogatása volt számomra az egyik csúcsméltó. Lehetőséget kaptunk arra, hogy az előkészített kincseket, többek között XV-XVI. századi kódexeket kézbe vegyük, belelapozzunk. Nem beszélve a könyvtár illatáról! Belépéskor többen felsóhajtottunk, hogy milyen finom könyvillat van!

A nyitó plenáris ülésen elhangzott előadások megerősítettek abban, hogy érdemes könyvtárosnak lenni. Vannak, akik elismerik a munkánkat és a jövőben is számítanak ránk.

Összességében, jó volt könyvtárosnak lenni Veszprémben.

Dr. Palotai Mária

Állami Egészségügyi Ellátó Központ Szakkönyvtára

A Megyei Könyvtár épülete

A Kisfaludy gőzös múzeuma

Az Érseki Könyvtár egyik kincse

Horváth Marcsi előadása

A Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Zöld Könyvtár projektja

Turcsics Annamária

PTE ETKK Tóth József Bölcsészettudományi és
Természettudományi Kari Szakkönyvtár
Turcsics.Annamaria@lib.pte.hu

A minőségbiztosítási projekt önértékelés fázisában, 2015 nyarán fogalmazódott meg először a felvetés egy szándékról, hogy nagyobb hangsúlyt fektessünk a munkatársak környezettudatosságára, felhívjuk a figyelmet a takarékosagra mind anyagi, mind erkölcsi szempontból.

A projekt hívta tehát életre a Zöld Könyvtár munkacsoportot, ami 2015 novemberében alakult meg a hálózat önkénteseiből.

A munkacsoport célja: a hálózat könyvtáraiban, valamint az ahhoz kapcsolódó irodai környezetben az ökológiai szempontok érvényesítése a fenntarthatóság jegyében.

*„A földet nem apáinktól
örököltük, hanem
unokáinktól kaptuk
kölcson...”*

Sokat beszélünk erről a fenntartható fejlődésről, de vajon tudjuk-e valójában mit takar ez a kifejezés, ismerjük-e azokat a környezetkímélő technikákat – akár csak a saját háztartásunkban körbenézve – melyek segítségével tényleg fenntartható környezetet teremthetünk magunk körül. Vajon mennyire épülnek be intézményi szinten a mindennapjainkba a zöld vállalati beszerzések, ill. zöld közbeszerzések. Napjainkra egy új makrogazdasági modell jött létre, melyet természetesen nem kell részletbe menően ismernünk. A legtöbb ember számára mindez az energiatakarékosságot, megújuló energiaforrások alkalmazását, a szén-dioxid kibocsátás csökkentését, a tömegközlekedést, vagy az egészséges táplálkozást jelenti a mindennapokban.

Éppen ezért fontos volt, hogy a könyvtár jövőbeni feladatait világosan és tömören megfogalmazzuk, melyek a következők

- a legtágabb értelemben vett **környezetvédelmi intézkedések kezdeményezése** a szervezeti működés okozta környezetterhelés csökkentése érdekében;
- a **munkahelyi és az otthoni környezettudatosság** mind több ember fejében való elültetése;
- a szervezeti kultúrán belüli **tudatosság és érzékenység** megfelelő szintjének kialakítása;
- **ismeretanyag** közzététele;
- **programok** szervezése;
- PTE-n elindult „Zöld Egyetem” projekthez való kapcsolódás.

Elmondhatjuk, hogy ezek közül a feladatok közül már van, ami meg is valósult. Létrehoztunk egy komoly és precíz fogalomtárat, melyet a wiki-n keresztül bárki megtekinthet. Ugyanitt nemcsak fogalmakat definiáltunk, hanem mind irodai-, mind háztartási praktikákat is közzétettünk a munkatársak segítségére.

Sikeres programot szerveztünk az Erőmű biomassza területére, melynek keretében a Zöld Zóna Látogatóközpontba nyertünk betekintést játékosan. Mindezt egy erőmű bejárással összekötve. A dolgozói visszajelzések szerint mindenkinek nagyon tetszett és hasznosnak bizonyult ez a program. Ezért a jövőben is tervezzük, hogy más ipari területre is ellátogatunk.

Továbbá egy játékot is hirdettünk, melyben a dolgozók pár kérdést megválaszolva egy kalkulátor kiszámolta az egyén ökolábnymát.

Ez alapján elmondhatjuk, hogy a résztvevő

könyvtárosok össz lábnyoma 2,62 Ha. Az **ökolábnym** azt fejezi ki, hogy életvitelünk mennyire terheli meg a természeti környezetet. Mivel ez a szám így önmagában semmit nem mond – az érthetőség kedvéért – jelenlegi életmódunk fenntartásához 1,5 Földre lenne szükségünk.

<http://www.pecsizoldzona.hu/>

Hogy számokkal is érzékeltessem: 1961-ben az egy fő ökológiai lábnyoma még csak 0,88 hektár volt, ez napjainkra már elérte a 2,2 hektárt. Magyarország egy lakosának ökológiai lábnyoma 3,7 hektár. A Földön minden emberre csak 1,8 hektár terület jut, ez az érték is megmutatja, hogy több erőforrást használunk és több hulladékot termelünk, mint azt a fenntartható fejlődés elve szerint tehetnénk. Úgy gondolom, a könyvtár akkor jól áll ezzel a 2,62 hektáros átlag számmal. Nagyon örülünk, hogy a játékban is sokan részt vettek, ezen felbuzdulva további játékot is tervezünk apró jutalmakkal díjazva.

Részben megvalósult a szelektív hulladékgyűjtés, hiszen fontos a könyvtár környezetbarát működésének szolgálata, a könyvtári környezeten belül keletkező hulladékok szelektív gyűjtésétől kezdve az anyag- és energiatakarékos, a környezetet minél kevésbé terhelő működésig bezárólag. **Kiemelten fontos a jó példa átadása, a szemléletformálás.**

Hagyományt szeretnénk teremteni a bolhapiaccal, melynek célja, hogy a feleslegessé vált dolgok gazdát cseréljenek, ne pedig a kukába dobjuk. Tavaly például így talált gazdára egy teljesen új leveses tál készlet vagy földgömb, stb. A megmaradt tárgyakat továbbra is jótékony célra ajánljuk fel.

A jövőben a könyvtári hálózat számára olyan probléma vár a csoportra, ami részben beavatkozást jelent, részben pedig a környezettudatos gondolkodást kívánja minőségileg javítani. Ez utóbbi nemcsak a *minőségbiztosítás ázsioját emelné* – mint új innovációs elem – hanem már *rövidtávon is csökkenthetné a kiadásainkat, takarékosabb anyaghasználatra* ösztönözné, a környezettudatosságnak *köszönhetően jobban őrizhetnénk az épületek, berendezések élettartamát.*

Mindezek ismeretébe ütemeztük a következő féléves feladatainkat, melynek része lesz, hogy körbejárjuk az egységeinket zöld könyvtáros szemmel. Megnézzük a helyi sajátosságokat, lehetőségeket. Célunk a jó példátközvetítése, a hiányosságokat felmérése, javaslatok megfogalmazása ezek kiküszöbölésére.

Összességében elmondható, hogy jó úton járunk. Sikeres programokat, ill. játékot szerveztünk, melyek felébresztették és megmozgatták a munkatársainkat. Ráirányítottuk a figyelmet a környezettudatos gondolkodásra. Már nem intézzük el egy kézlegyintéssel mondván: ha más nem csinálja, akkor én sem! Bekövetkezett a változás amivel jó példát mutatunk egymásnak és a felnövekvő generációknak is.

Gondolataimat a David Browernek tulajdonított mondással szeretném zárni:

"A földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön"

„Az ember tele van félelemmel és várakozással, nem tudjuk, mi vár ránk az elkövetkező hónapokban, hol, milyen vizsgálatok lesznek, ezért döntöttem úgy, hogy eljövök, és benézek minden ajtón, még oda is, ahová nem lehet. Most várjuk az első babánkat a párommal és szeretnék tisztában lenni mindennel” – mondta egy nyíregyházi fiatal nő, és társával együtt tovább indult a különleges túrára.

Mit nézhettek meg az érdeklődők?

A látogatás során több helyszínre vittük el az ide látogatókat – vette át a szót Orosz Zoltánné, Marcsi szülésznő. Az előjegyzésnél kezdtünk, majd a járóbeteg részleg rendelőibe, cukorgondozóba, speciális rendelőkbe nyerhettek betekintést. Ezt követően a sürgősségi ambulanciára, szülőszobába, újszülött és gyermekágyas részlegre mentünk, ahol szoptatási tanácsokkal láttuk el őket. Majd kialakítottunk egy „Jó tudni-sziget”-et, ahol anyakönyvező, intim torna tréner, pszichológus, házi gyermekorvos, család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársai és védőnők adtak tájékoztatást. Meglátogattuk az új PIC részleget, végezetül az újszülött reanimálással és elsősegélynyújtással zártuk a napot.

Lezajlott a program, hogyan értékelhető, mi volt a visszajelzés?

A jelzések alapján egy nagyon hasznos és sikeres nap volt. Mindenki nagyon jól érezte magát. Kérdőíveket is készítettünk, ami alapján nagyon elégedettek voltak az idelátogatók. Sok volt a kiállító is, ahol a vendégeknek bemutatták a szülés előtt, alatt, után használatos dolgokat, ami szintén hasznos számukra, melyet nagy érdeklődéssel fogadtak – mondta Enyedy Andrea vezető szülésznő.

Bízunk abban, hogy a hagyományteremtés terve megvalósul és jövőre ugyanitt!

Bede Józsefné

Szabolcs-Szatmár-Bereg-Megyei Kórházak és Egyetemi Oktatókórház
Dr. Kállay Rudolf Orvostudományi Szakkönyvtár és Közművelődési Gyűjtemény
bede.jozsefne@szszbmk.hu

Irodalom:

[1] Itt történik a csoda! Megnyílt a nyíregyházi szülészeti osztály ajtaja a látogatók előtt. In: <http://www.szon.hu/itt-tortenik-a-csoda-megnyilt-a-nyiregyhazi-szuleszeti-osztaly-ajtaja-a-latogatok-elott/3058919>

[2] Születés hete. In: <http://www.szuleteshete.hu/szuletes-hete-a-csaladda-valas-unnepe>

[3] <http://www.szszbmk.hu/intranet/szszbmk/szszbmkhir/1706-szuletes-hete-2016>

A kiállítás részlete Franz Joseph Deutsch: Heilquellenkarte von Ungarn térképével és a Reuter-gyűjtemény képeslapjaival

„Jöjjön e forráshoz, egészséget lel itt.”

**Gyógyító vizek és fürdőkultúra
Balneológiai kiállítás a
Klimo Könyvtárban**

„Come to this spring,

Your health will be restored.”

**Healing waters and bath culture
Bath culture exhibition at the
Klimo Library**

Dezső Krisztina – Gergely Zsuzsanna – Molnár Dávid

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

könyvtáros-muzeológus, dezsok@lib.pte.hu

könyvtáros, gergely.zsuzsanna@lib.pte.hu

könyvtáros, molnar.david@lib.pte.hu

Absztrakt

Magyarország a világ egyik legelőkelőbb helyén szerepel a gyógyfürdő és gyógyturizmus tekintetében. A római korszak virágzó fürdőkultúrája, a középkor és a későbbi oszmán hódítás öröksége, valamint az Osztrák-Magyar Monarchia százada mind rajta hagyta a lenyomatát és alakította az a magyar fürdőkultúrát, ami ma is méltán népszerű. A pécsi Klimo Könyvtár kiállítása egy gazdag múltú magyar fürdőkultúrát mutat be a balneológiai szakirodalom, a gyógyvizekről és fürdőkről, valamint a fürdő életéről szóló korabeli munkák szemléltetésével, külön hangsúlyt fektetve a Baranya megyei jelenségeire.

Tárgyszavak

balneológia, gyógyfürdők, gyógyvizek, történeti kiállítás, Klimo Könyvtár

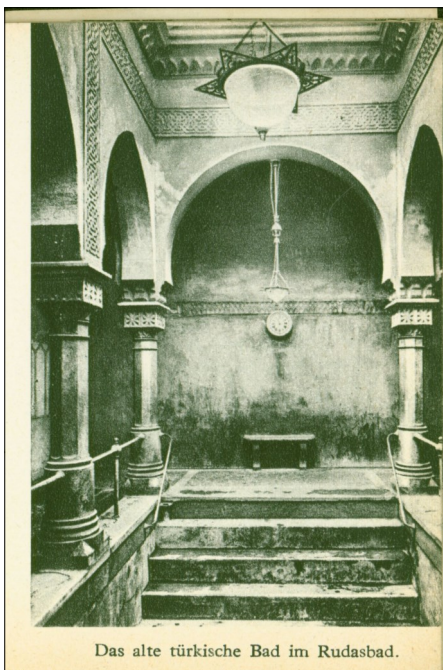
Abstract

Hungary is ranked among the most important spa and health tourism destinations in the world. The flourishing spa culture of the Roman period, the medieval and Ottoman heritage and the era of the Austrian-Hungarian Monarchy all added their unique touch to what is now called Hungarian spa culture. The exhibition of the Klimo Library (Pécs) represents an extensive range of balneological literature about curative waters, medical baths and bath life of Hungary and particularly the county of Baranya.

Keywords

Balneology, spa, medicinal waters, historical exhibition, Klimo Library

„Jöjjön e forráshoz, egészséget lel itt.” Gyógyító vizek és fürdőkultúra címmel nyílt 2016. április 27-én új kiállítás a Pécsi Tudományegyetem Klimó Könyvtárában.

Rudas-fürdő régi török fürdője (képeslap, PTE EK TK Reuter-gyűjtemény)

A Magyar Balneológiai Egyesület 125 éves jubileumához kapcsolódó kiállítás a magyarországi és a baranyai gyógyfürdőket, a balneológia szakirodalmát, a gyógyító vizeket és a fürdőéletet kívánja bemutatni több mint 250 könyv és képeslap, illetve több mint félszáz kiegészítő tárgy segítségével. A kiállított könyvek a Klimó Könyvtár, a PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont Központi Könyvtára, a Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár Tóth Lajos Gyűjtemény gazdag balneológiai irodalmából valamint a Csorba Győző Könyvtár gyűjteményéből származnak. A képeslapok Reuter Camillo hagyatékának részét képezik. A műszerek, ivópoharak és egyéb a fürdőélethez kapcsolódó tárgyak, fürdőruhák a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, a Janus Pannonius Múzeum, a Gróf. I. Festetics György Művelődési Központ, Városi Könyvtár és Muzeális Gyűjtemény és a PTE ÁOK Népegészségügyi Intézetének támogatásával kerülhettek a tárlókba.

A **balneológia** kifejezés a latin balneum (fürdő)[1] szóból származik, amely a görög balaneion (balaneíwn) fürdő, fürdőház és a logosz (λόγος) tan, tudomány szavakból ered.[2]

„A balneológia a gyógyvíz hatásaival foglalkozó tudományág, amely a természetes ásványvizek, az iszap és a természetben található gázok orvosi

felhasználását jelenti a prevenciótól a rehabilitációig.”[3]

Magyarország és a Kárpát-medence geológiai érdekessége, hogy itt jelentősen vékonyabb a földkéreg. Ennek köszönhetjük azt, hogy termál- és ásványvizekben oly gazdagok vagyunk: csak a mai Magyarország területén 1300 hévízkutat tartunk nyilván, összehasonlításként: a hatszor nagyobb Franciaországban 1200-at.[4]

A **balneoterápia** a termálvízben gazdag országokban fejlődött ki. A balneoterápia felhasználási módjai: fürdés (ásványvízben, iszapban vagy gázban), ásványvízfogyasztás ivókúra formájában és inhaláció, amely történhet ásványvízzel és gázzal. Ezeket a hatásokat használja fel a vízgógyászat, más néven **hidroterápia**. A gyógyvizek esetében a fent írt hatásokat a gyógyvízben oldott állapotban megtalálható anyagok hatásai egészítik ki.[5]

A Kárpát-medence ásvány- és gyógyvizeiről, hasznosításukról az első nagy jelentőségű mű Werhner György *De admirandis Hungariae aquis* (Bázel, 1549.) című írása.[6] A kiállított könyvek közül a legkorábbiak még latin és német nyelven írott munkák, az 1700-as évekből származnak. Bél Mátyás *Hungariae antiquae et novae prodromus* (Nürnberg, 1723.) című művében több fürdőhelyet ismertet és a budai fürdőkkel is részletesen foglalkozik. Johann Crantz a Mária Terézia idejéből származó gyógyvizekkel kapcsolatos jelentéseket dolgozta fel 1773-ban megjelent könyvében. Leírásaiban részletesen bemutatta a budai, pöstyéni, stubnyai, mehádiai és trencsénteplici gyógyforrásokat, sőt azok kémiai elemzését is közli. Művének előbeszédében megállapítja, hogy a magyarországi fürdők ugyan kiválóak, de nem elég ismertek, ezért járnak sokan külföldi fürdőkbe a hazaiak helyett: „De vajon ugyan mi lehet az oka, hogy Magyar Országnak természetvizsgálói a maguk tulajdon javaikat megösmerni eddig oly keveset igyekeztek? Se természetnek, se

Szklénófürdő (Bél Mátyás: *Hungariae antiquae et novae prodromus*; cum specimen, quo modo in singulis operis partibus elaborandis, versari constituerit auctore Matthias Belius. Norimbergae, P. C. Monath, 1723.)

maguknak, se a külföldnek ezzel nem kedveztek; azt amit nekik a természet nyújtott, világosságra hozni, vele magok élni, a szomszéd nemzetekkel és minden más tudni kívánó tudósokkal közleni hajlandók nem voltak. Bizonyára Magyar Országának ma nem volna külföldi orvos vizekre szüksége, se spái, se selteri, se pyrmontri borvizekkel nem élne, ha a magáét ösmerné.”[7] A kiállításban látható 1777-ben megjelent *Gesundbrunnen der Oesterreichischen Monarchie* (Wien, 1777.) munkájában már 656 forrást ír le, ezek közül 334 magyarországit.

Már magyar nyelven jelent meg Török József *A két magyarhaza első rangu gyógyvizei...* (Pest, 1848.) összegző tanulmánya, melyet a balneológia egyik hazai alapműveként tarthatunk számon. Török 130 fürdőhelyről ad részletes beszámolót, könyvéhez a korabeli szakirodalmat, a megyei és fürdőorvosoktól kért információkat és személyes helyszíni tapasztalatait is felhasználta. Monográfiájában már csoportosítja is a magyarországi hévizeket: semleges, kénes, meszes, vasas és konyhasós csoportba sorolja be azokat.[8] Bolemann István szintén alapmunkának számító műve *A fürdőtán kézikönyve* (Igló, 1884.) korszerű szakkönyv volt megjelenése idején, mely egyrészt tartalmazta a különböző betegségekhez ajánlott gyógyhelyek listáját, de összehasonlítást is tett a kedvelt külföldi fürdőhelyekkel, megadva a helyettesítés lehetséges módjait hazai hévizekkel. Külön érdeme a kötetnek, hogy önálló balneoterápiai részt is tartalmaz.[9] Fontosnak tartja, hogy a szakemberek és fürdővendégek kezébe olyan munkát tegyen le, amely segíti az orvosokat a beteget megfelelő gyógyhelyre irányítani: „Szükséges azonban mégis, hogy helyes ítéletet hozhassunk, hogy mindenk előtt ezen az ásványvizek és fürdőhelyek közös tulajdonát képező ugynevezett általános gyógyhatányokat megismerjük és azután csak az egyes fürdőcsoportok tulajdonságaival foglalkozzunk. De a gyakorló orvosra, a ki betegének valamely fürdőt ajánlani akar, nem elég csak azt tudni, hogy ez vagy az a fürdő itt meg itt van és ilyen meg olyan bajok ellen használtatik; akkor amidőn az orvos betegét fürdőbe küldi, azt mintegy gyógyintézetbe adja, s meg kívánja, hogy ezen gyógyintézet belső szerkezetét, házirendjét, annak orvosát is ismerje, mert csak ha mind azon tényezők, melyekre betegét bizta, előtte ismeretese és megnyugtatók, ajánlhatja nyugodt lelkiismerettel betegének az eddigi megváltoztatását.”[10]

1882-ben, amikor a balneológia a tudományos érdeklődés középpontjába került, a Magyar Királyi Orvosegyesület külön balneológiai szakbizottságot hozott létre. Ugyanebben az évben önálló kongresszust tartottak a forrás- és fürdőtulajdonosok. 1891-ben alakult meg a Magyar Szent Korona Országainak Balneológiai Egyesülete, Európa második legrégebb balneológiai egyesületeként. Megalakulását a kontinensen csak a berlini előzte meg. Az egyesület tagjai voltak többek között: Bókay Árpád, Elischer Gyula, Fodor József, Hőgyes Endre, Jendrassik Ernő, Korányi Frigyes, Markusovszky Lajos, Than Károly. Az egyesület első elnöke 1891-ben a szülész-nőgyógyász Tauffer Vilmos egyetemi tanár volt. Az I. világháború után Országos Balneológiai Egyesület, jelenleg pedig Magyar Balneológiai Egyesület néven működik. Az szervezet célja megalakulásakor és ma is a magyar gyógyfürdők népszerűsítése, tudományos kutatások szorgalmazása. Szaktudományi munkákat, fürdőismertetőket (például a *Fürdőirodalmi könyvtár* több kötete), folyóiratot (*Balneológiai Lapok*), évkönyvet adott ki a társaság. A kiállításban az egyesület működési dokumentumaiból és kiadványaiból látható válogatás.[11]

Marienbad (képeslap, PTE EK TK Reuter-gyűjtemény)

Tematikus vitrinekben kerültek bemutatásra a Monarchia cseh- és osztrák fürdővárosai, az erdélyi, felvidéki valamint a mai Magyarország területén található gyógyhelyek.

A Habsburg Birodalom országainak és tartományainak polgárai kölcsönösen látogatták a határokon belüli fürdőket. A 18. század második felében kezdett kibontakozni – döntően a német nyelvterületeken – a fürdőzés sajátos divatja, amely az Osztrák–Magyar Monarchia bukásával együtt hanyatlott le és vált a múlt részévé a maga sajátos formáival, merevvé rögzült kereteivel egyetemben. Igen jelentős volt a Monarchia

idején, főleg miután a vasút révén az utazás a korábbiakhoz képest kényelmessé és gyorsá vált, a nagyhírű csehországi (Karlsbad, Marienbad, Franzensbad) és ausztriai (Gleichenberg, Ischl, Gastein) fürdőhelyek – korábban sem elhanyagolható – magyar látogatottsága. Magyar részről elsősorban a csehországi fürdők váltak közkedvelt állomásokká. Időrendben a Sziléziában található Gräfenberg volt a legnépszerűbb, mert az ott alkalmazott gyógyító eljárások szinte minden bajra hatásosak voltak.[12] Legtöbbet azonban magyar tekintetben Karlsbadról tudunk. Csehország legnagyobb fürdővárosának forgalmához nagyban hozzájárult az is, hogy a korabeli legfelsőbb arisztokrácia tagjai mellett az uralkodócsalád kiemelt üdülési célpontja is volt, ez által további látogatókat is vonzott maga után.

Az erdélyi fürdőhelyek fejlődése kissé megkésett mind a magyar, mind a Monarchia hasonló adottságú fürdőihez képest, ennek oka a közlekedés nehézsége, valamint a fürdők kiépíttelensége volt. Hankó Vilmos az erdélyi fürdők és ásványvizek népszerűsítésében elévülhetetlen érdemeket szerzett, a kiállításban több műve is látható. Számos ásványvízforrás kémiai elemzését is elvégezte, könyveiben tájékoztatót nyújt mind az orvosok, mind a betegek számára az egyes vizek gyógyhatásáról.

Mehadia/Herkulesfürdő (Kunike, Adolph: *Zwey hundert vier und sechzig Donau-Ansichten, nach dem Laufe des Donau-Stroms von seinem Ursprunge bis zu seinem Ausflusse in das Schwarze Meer. Begleitet mit einer topographisch-historisch-ethnographisch-pittoresken Beschreib-ung von Georg Karl Borromäus Romy. Wien, bey L. Grund. 1826.*)

Herkulesfürdő talán az egyik legszebb és legismertebb, európai hírű gyógyhely volt Erdélyben. A gyógyfürdő és a fürdőtelep fejlődésében nagyon fontos szerepet kaptak az uralkodói látogatások. Az első ilyen meghatározó császári vizit I. Ferenc nevéhez fűződik 1817-ben. Ekkor kapta mai nevét is a település miszerint a császár óhaja az volt, hogy a „szokásos „Mehádiai fürdők” helyett a jövőben minden hivatalos okmányban a régi korból származó elnevezés „Herkulesfürdő” használtassék.”[13] Az uralkodói látogatás után indult igazán fejlődésnek a fürdőtelep. Ekkor épülnek fel első impozáns fürdőházai és szállodái is. A telep első virágkora a 19. század ötvenes-hatvanas éveire esik, ekkor már méltán nevezhető mind szolgáltatásaiban, mind megjelenésében európai hírű fürdőnek. I. Ferenc József 1852-ben látogatta meg Herkulesfürdőt, mikor is kijelentette, hogy a „a Cserna völgyben van a földrész legszebb üdülőhelye.”[14] Rudolf trónörökös is többször vadászott a környező hegyekben, Erzsébet királyné is szívesen időzött a fürdőben. A királynéről nevezték el a környék egyik legszebb kilátópontját, az Erzsébet-csúcsot. 17

forrásából 9 volt használatos gyógyászati célra: fürdőzésre és ivókúrára. 1872-ben írta Munk Manó fürdőorvos Herkulesfürdő és környékét bemutató könyvét, mely a gyógyvizek, fürdők, gyógykezelések és a szórakoztató programok ismertetése mellett a környék statisztikai, földtani, történeti adatait, érdekességeit is közli.

A felvidéki gyógyvizek között a pöstyéni vizet tartották a legjelentősebb gyógyhatással rendelkezőnek. 1822-ben épült itt az első fürdőház, amely Öreg-fürdő vagy Napoleon-fürdő néven volt ismert. A fürdőhely igazi fellendülése, a kénes termálvíz és iszap világhírve a Winter családnak volt köszönhető. Az iszap-, tükör- és kádfürdőket, valamint az iszapborogatásokat sikerrel használták csúzos, köszvényes bajok és az ízületek, csontok bántalmai esetén. A pöstyéni hévíz jótékony

Pöstyénről szóló irodalom és pöstyéni ivópohár (Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, fotó: Gergely Zsuzsanna)

hatásairól Schmidt László így írt 1909-ben: „A pöstyéni gyakorlat bizonyítja, hogy az elvesztett nedvek pótlására csakis diuretikus hatású ásványvíz alkalmas, és mint ilyen elsőrangú a „Pöstyéni gyógyforrás” (ivóvíz), amelynek állandó használata, úgy a reggeli előtt, mint napközben, valamint különösen étkezéseknél nagyban elősegíti a kóros anyagok kiválasztását. Emellett tudvalevő, hogy a forrásvíz eredetében 60° Celsius meleg, és lehűtés közben a levegővel nem jön érintkezésbe, tehát feltétlenül baktériummentes, tiszta és egészséges ivóvíz, melynek keserűsítő – kénmagnézium – és litium-chlorid tartalma a gyomor- és emésztési szervek működését kitűnően elősegítik.”[15]

Az első tudományos ismertetés a Hévíz-forrástó vizsgálatáról és gyógyító hatásáról 1769-ben jelent meg Szláby

Hévíz gyógyfürdő (képeslap, PTE EK TK Reuter-gyűjtemény)

Ferenc, Zala megye orvosdoktorától. A Hévíz név első írásos említése egy 1328. március 28-án kelt oklevélben tűnik fel: „...locus vulgariter Hewyz dictus” (a közönségesen Hévíznek nevezett hely).[16] A fürdőélet felvirágzása gróf Festetics Györgynek volt köszönhető, aki céltudatosan építette ki a fürdőtelepet. 1795-ben volt már „cédulaház” azaz jegypénztár is, ahol a meleg vizű tóban való fürdéshez jegyet lehetett váltani. A 20. század első felében vált világhírű fürdővé Hévíz. Ebben az időszakban a Schulhof-testvérek egy európai színvonalú, virágzó fürdőgyógyászatot teremtettek Hévízen, a természeti erőforrásokra alapozva. „A hévízi iszap tehát nemcsak azért unikum, mert hatalmas

természeti erőforrásokra alapozva. „A hévízi iszap tehát nemcsak azért unikum, mert hatalmas

tömegben, használatra kész állapotban, egy hőforrástó fenekét béleli ki, hanem mert vegyi alkatrészeinek aránya folytán egy különleges helyet foglal el a gyógyanyagokul használt lápok és iszapok között.”[17]

Fővárosunk gyógyforrásai már az Árpád-házi királyok korában ismertek voltak. A római korból megmaradt vízvezetékek, csatornák, magán- és nyilvános fürdők maradványai a Zsigmond korban, azaz a székhely ténylegesen Budára kerülése idején indultak újbóli virágzásnak. A 15. században épült Rác fürdőt Mátyás uralkodása alatt királyi fürdőként is emlegették, mert állítólag fedett folyosóval kapcsolták össze a királyi palotával.[18]

A budai fürdők újabb fénykora a török hódoltság idején következett be. Az oszmán török építészet valamennyi emléke közül talán azt mondhatjuk, hogy a fürdőépületek azok, amelyek már a hódoltság korában is az

Margitszigeti ivócsarnok (képeslap, PTE EK TK Reuter-gyűjtemény)

általános érdeklődés középpontjában álltak. Ezt megerősítik a török, de az európai utazók leírásai is, akik igen pontos és részletes ismertetéseket adnak.[19] Budapest fürdővárossá válása már a török időkben elkezdődött. Evlia Cselebi, török utazó szolgál a hódoltsági terület török építészeti emlékeire vonatkozóan a legtöbb információval. Buda tekintetében összesen nyolc darab fürdőt számlál.[20]

Egy angol orvos, bizonyos Edward Brown az Angol Királyi Orvosi Társaság megbízásából hosszabb időt is töltött külföldi utazásaival, mely során a Magyar Királyságot is bejárta. 1673-as útleírásában részletesen foglalkozott a budai fürdőkkel is, s Európa

legtöbbszörösebb fürdőinek nevezi azokat. Továbbá Cselebihez hasonlóan ő is nyolc darab fürdőt számlál a városban.[21]

Buda várának 1686. évi visszafoglalása után sok utazó kereste fel az országot, de ebből a lázasan lüktető, valójában eléggé sivár időszakból, a fürdőkről érdemleges leírást nem hagytak hátra. A 18. század a maga

változatos városfejlődési történetével némileg háttérbe szorította a fővárosi fürdőket. Inkább szórakozóhelyek és nem gyógyhelyek létesültek, ennél fogva azokat nem is annyira a betegek, hanem a szórakozásra vágyók, főként a polgárság kereste fel. Ettől az időtől számítva a Budán ismert fürdők már a maguk egyéni életüket kezdték élni.

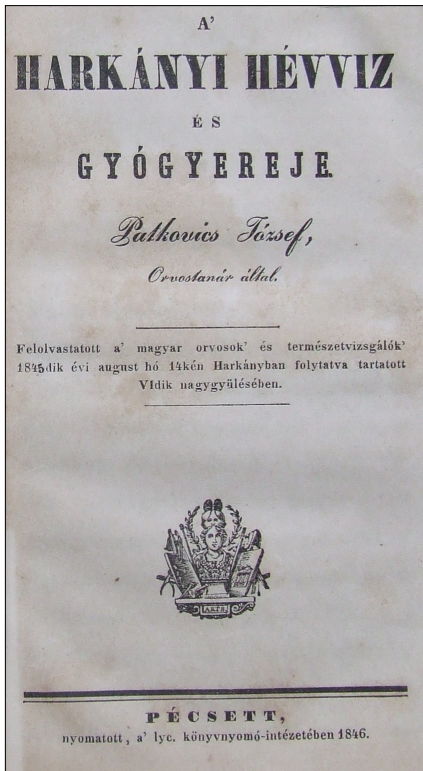
Egy 1733-as névtelen szerző által írt *Neu aus seinem Stein-Hauffen wiederum aufwachsendes Ofen*[22] című kis könyvecske 54. oldalától olvashatunk arról „*Miben is áll a budai fürdők hatása?*” A szerző egészen pontosan tizenhárom tudományos magyarázatot hoz a kérdés megválaszolására. Franz Schams 1822-es munkájában[23] alapos és érdekes leírást nyújt a több mint 100 évvel korábbi Pest és Buda életéről. Kifogásolja azonban, hogy a budai fürdőkben általánosságban hiányoznak a német közönség számára érthető leírások – ezzel gyakorlatilag elsőként írja le a budapesti fürdők reklámozásának módját és szükségességét.

Magyarországon csak 1875–76-ban kezdődött meg a fürdők feladatainak, ellenőrzésének és tulajdonjogának korszerű törvényi szabályozása. A főváros fürdőéletének és kultúrájának kialakulásában kétséget kizáróan jelentős szerepet játszottak az elmúlt korok fürdőkultúrái, melyek ötvözeteként alakultak ki napjaink jellegzetes fürdői.[24]

A Balaton vizét, napfényét és kitűnő levegőjét elsősorban az egészséges emberek használják üdülésre és pihenésre. Maga a víz nem gyógyfürdő, de nem feledkezhetünk meg a tónak és környékének sok tekintetben gyógyító hatásáról sem. „*A tó felett a levegő tiszta, portartalma csekély, hőmérséklete kiegyensúlyozott s a nagy vízfelület következtében páratelt... A balatoni klíma másik fontos gyógytényezője a napfény, melynek vegyi és hőhatása kedvező az emberi szervezetre. A mérsékelt napozás javítja a közérzetet, s jó hatással van az idegrendszerre is. A fürdés fokozza az anyagcserét, s mintegy edzi a bőrt... Igen szép eredményeket érnek el az orvosi útmutatással alkalmazott gyümölcskúrákkal, szőlőkúrákkal, sőt – mert ilyen is van – a mértékkel adagolt balatoni bortúrákkal is... A Balaton környékének gyógytényezői közé tartoznak a gyógyforrások is.*”[25] A Balaton vizét hidegvízfürdő formájában először 1822-ben Oesterreicher Manes József orvosdoktor alkalmazta. Az iszap gyógyászati célokra való alkalmazását Orzovenszky Károly orvosdoktor kezdte meg először, 1854-ben. „*A balatoni iszap ólomszürke színű, teljesen egyenállományu tömeg, minden fövény, vagy másnemű szemcsék keveréke nélkül, miért is az újjak közt a legfinomabb péptapintatu s könnyen szétörzölhető. Vizzel minden arányban fölereszthető, s higítható; szaga és ize nincs. Vegyhatása gyöngén égvényes (alkal.); megszáritva finom galambszürke port képez, s vegyalkat részeiből ez által mit se vesz; azért ily alakban gyógycélokra messze földre szétküldhető, hol vizzel föleresztve ismét teljesen visszanyeri előbbi sajátságait.*”[26]

Balatonfüred gyógyvizéről az első említést Martin Zeiler *Itinerarium Germaniae* című munkájában tette, valamint az 1664-ben megjelent Magyarország leírásában a Tihanyról szóló részben említett egy forrást, „*mely a tihanyi vártól egy puska lövésnyire van*”. Horváth Bálint István bencés szerzetes, történész *A' füredi-savanyúviz 's Balaton' környéke* című művében tárja fel Füred múltját és gyógyhatásait. „*Balaton-Füreden mind hideg, mind meleg fürdők találatnak, amazok a' Balatonban állítvák fel 1822–1836.; emezek két fürdőházban, mellyeknek régebbike 1775., újjabika 1835. épült... Savanyúviz legtávolabbi helyekre is hordatik el üvegekben, 's kőkorszokban, mellyek mindenkor helyben kaphatók; mivel pedig a' nap, 's meleg az ásványos vizet feloldják, a' helytartó tanács' rendeletéből egyedül estvéli 8 órától, reggel 5 óráig engedtetik a' töltés; egy üvegnek töltése, dugaszolása, szurkolása, a' felügyelői hivatalban kerül 3 váltó krajczárba.*”[27] Az első magyar szerzők közé tartozik Fejér Antal ügyvéd, aki 1777 júliusában a füredi savanyúviz-forrásról írt verset *A füredi savanyú viznek hasznául ki adott versek...*[28] címmel. Oesterreicher Manes József orvosdoktor, Balatonfüred első fürdőorvosa több budai és balatonfüredi forrás vizét dolgozta fel, majd ismertette közleményekben. *Analyses aquarum Budensium* című könyvében a budai vizeket (esővíz, kutak, meleg források, a hegyekből levezetett vizek, mocsarak, folyók) elemezte, Winterl professzor analitikai módszerének ismertetésével.[29] A fürdő múltjának történettudományi összefoglalását Sörös Pongrác bencés áldozópap, történet- és életrajzíró végezte el az 1910-es években. (*A tihanyi apátság története*. Budapest, 1911.).

A kiállítás egyik különlegessége az a néhány fennmaradt jegyzék, amelyek a balatonfüredi fürdővendégek névsorát jegyzik le a 19. század második felének szezonjaiban. Ezeket a listákat a látogatók számával és névsorával látták el, s a mindenkori nyár elejétől adták ki egészen az idény befejezéséig. Feltűntették rajtuk az érkező nevét, illetve, hogy milyen célból érkezett, s hogy melyik osztályba tartozónak vallja magát. Az idény során egyszerre csak 1-2 ív jelent meg a névsorokból, jellemzően az adott napokban ott tartózkodókról. A 19. század első felében és még a század derekán is a vendégek döntő hányada júliusban kereste fel a fürdőt, jellemző, hogy Füreden az Anna-bál eredetileg idényszáró bál volt, és sokan zárták le ezzel nyaralásukat. Ezekből a dokumentumokból világosan látszik, hogy Magyarországon az 1860-as évektől a reformkorra jellemző patriarchális fürdőéletet lassan felváltotta a polgári értelemben vett szabadidőhöz kötődő, tudatos nyaralási-szórakozási igény.[30]

Patkovich József: *A' harkányi hévvíz és gyógyereje* (Pécs, Lyceum Nyomda, 1846.) címlapja

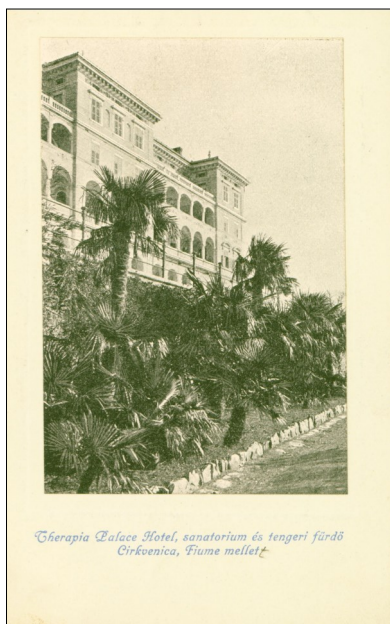
A baranyai fürdők közül legismertebb és leglátogatottabb a harkányi gyógyfürdő. A harkányi víz gyógyhatását már az 1800-as évek elején felfedezték és egyszerű fürdőt is emeltek a településen. Harkány népszerűsítéséért nagyon sokat tett Patkovich (Patkovics) József, aki gyógyvízzé nyilvánította a gyógyforrás vizét, s fürdőorvosként is működött a telepen. *A' harkányi hévvíz és gyógyereje* (Pécs, 1846.) című művét az Orvosok és Természetvizsgálók 1845-ös harkányi országos gyűlésének alkalmából írta: „a' természet 's ipar Baranya vármegyét megáldotta jelességei közül legnevezetesebb egy gyógyforrás, melyet az alkotó ezen táj' boldog lakóinak ebbéli hiányuk pótlékául nyitott.”[31] A víz gyógyhatását eseteleírásokkal is igyekszik alátámasztani: egy 17 éves döbröközi legény, aki 10 éve nem tudott már talpra állni, 60 fürdő után tökéletes egészséggel örvendett, sőt Harkányban még táncmulatságon is részt vett.[32] A harkányi vizet ivókúra formájában is fogyasztotta az a 49 éves plébános, kit minden étkezés után súlyos gyomorgörccsök gyötörték, egészen le is fogyott a betegség miatt. A harkányi víz és fürdőkúra teljesen meggyógyította, sőt elvesztett súlyát is visszanyerte.[33] Az 1930-as években kiadott fürdőismertető fényképeit Zsabokorszky Jenő jónévű pécsi fotográfus készítette, szövegét Ángyán János belgyógyász professzor írta.[34] A legfrissebb Harkánnyal kapcsolatos kiadvány az a bibliográfia, melyet Gyánti István és Kiss Zoltán állított össze, 1825–2015 között szedi csokorba a harkányi fürdővel, fürdőkultúrával kapcsolatos irodalmat[35].

Sikondán köszén keresése közben akadtak gyógyvízre, 1928-ra épült meg az első fürdő. 1929-ben a forrás vizét gyógyvízzé nyilvánították, 1930-ban pedig átadták a gyógyszállót, melyről több ismertető és képeslap látható a tárlóban. 1933-ban Sikonda-fürdő megkapta a gyógyfürdő jellegét. 1948-ban a szállodából bányászszanatórium lett. A bányászati szanatórium életéből is megtekinthető néhány kép Szászi Tibor Sikondáról szóló könyvében.[36]

A klimatikus és tengeri üdülőhelyek népszerűvé válásával a gyógyulási, üdülési lehetőséget keresők új típusú gyógyhelyekre is eljuthattak. A tengeri fürdőzés lehetősége először mint gyógymód merült fel, mivel a vízkúra egyik ágának tekintették a tengeri fürdőt. Az 1870-es évekre Fiume (Rijeka) közelében a vasúton megközelíthető Abbázia (Opatija) lett a Monarchia második legnépszerűbb – különösen az arisztokrácia által kedvelt – üdülőhelyévé. A kikötőként is jelentős Crikvenica az

Sikonda (képeslap, PTE EK TK Reuter-gyűjtemény)

Cirkvenica, Therápiá Palace Hotel és Szanatórium (képeslap, PTE ETKK Reuter-gyűjtemény)

alacsonyabb társadalmi osztályok által is szívesen látogatott nyaralóhely lett. Hankó Vilmos *Külföldi fürdők, gyógyító helyek és ásványvizek* (Budapest, 189?) című könyvében részletesen bemutatja a kedvelt tengeri fürdőhelyeket is.

A gyógyfürdők fejlődéséhez nagyon hasonló módon, alakultak ki magashegységi klimatikus gyógyhelyeink is. A Tátrában meginduló idegenforgalomnak eleinte a túrázás és a hegymászás, később a síelés volt célja. A hegyvidéki klíma jótékony hatásának felismerése eredményezte, hogy az 1870-es és 1880-as években Újtátrafüred és Alsótátrafüred település már magaslati üdülőhely céljából jött létre. Különösen a tuberkulózis és légzőszervi megbetegedések kezelésére ajánlották a magashegyi klimatikus gyógyhelyeket. Az 1876-ban épült újtátrafüredi gyógyintézet volt az első magyar tüdőszanatórium, valamint az első télen is működő magaslati gyógyintézet. A kiállításban a tátrai üdülőhelyeket ismertető útikönyvek, vezetők és képeslapok láthatóak.

Az ásvány- és gyógyvizek ivókúra formájában történő fogyasztásának gyógyhatásával már az 1700-as években foglalkoztak, illetve figyelemmel kísérték az ivókutak hőmérsékletének és vegyi összetételének változását. A víz gyógyító hatását, a fürdést és ivókúrát már jól kialakult módszerrel alkalmazták. A budapesti Császár fürdőben tapasztaltakat így írta le Edvi Illés László orvosdoktor *A budai hévizek. Különösen a Császárfürdő s gyógyintézetei* (Pest, 1843.) című művében: „...könnyebb fokozatú rheumás betegek évenként ide jöven, 6-7 heti fürdés és ivás után javulva térnek vissza.” A 19. század elején megjelenik az első ásványvizes térkép Deutsch Ferenc József szerkesztésében *Heilquellenkarte von Ungarn* címmel, amely 70 forrást és azok kémiai összetételét ismerteti, valamint elhelyezi a térképen. Az ország ásvány- és gyógyvizeinek bemutatására Wachtel Dávid *Ungarns Kurorte und Mineralquellen*[37] címmel készítette el ásványvíz monográfiáját.

Fürdőélet bemutatása a kiállításban (fotó: Gergely Zs.)

A gyógyfürdők, fürdőhelyek látogatói között szép számmal találunk művészeket is. Az irodalomban, zenében, filmben is megjelenik a fürdőélet, a fürdővárosok szerepelnek helyszínként egy-egy irodalmi vagy filmalkotásban. Sok írónk, művésznk ihletet, nyugodt környezetet kapott a gyógyhelyektől: például Jókai Mór vagy Móricz Zsigmond több művét is Balatonfüreden,[38] illetve Hévízen írta.[39] Rabindranath Tagore is Balatonfüreden gyógykezeltette magát.[40] Csáth Géza (Brenner József) fürdőorvosként dolgozott több évadon keresztül magyarországi gyógyfürdőkben,[41] a kiállításban egy Stószfürdőről írott képeslapja látható. Herkulesfürdő emlékét mai is őrzi Pazeller Jakab 1903-ban komponált nosztalgikus hangulatú keringője, a *Herkulesfürdői emlék*. Pazeller

zenekarának Herkulesfürdő volt kirendelt állomáshelye, egy szép nyári idényt elevenít fel a népszerű melódia. A keringő ismertségét és kedveltségét az is mutatja, hogy egyszer még Puccini is vezényelte a művet.[42] 1977-ben Sándor Pál *Herkulesfürdői emlék* című filmje felhasználta a kedvelt keringő címét és zenei motívuma végigvonul a filmen.

Irodalom:

[1]Finály H.: A latin nyelv szótára. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2002.

[2]Györkösy A., Kapitánffy I., Tegyei . (szerk.): Ógörög-magyar szótár. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990.

[3]Bender T.,Bálint G., Prohászka Z., Géher P.,Tefner I.K.: A balneológia helyzete Magyarországon. Bizonyítékok a magyar gyógyvizek hatékonyságáról. Magyar Tudomány 174. (2013):11 1307.

- [4] Varga Csaba egyetemi docens, a PTE ÁON Népegészségtani Intézetének munkatársa, a Magyar Balneológiai Egyesület vezetőségi tagjának megnyitó beszéde a kiállítás megnyitójának alkalmával. [Kézirat] Pécs, 2016.
- [5] <https://hu.wikipedia.org/wiki/Balneol%C3%B3gia> [2016.05.23.] <http://www.szokincshalo.hu/szotar/?qbetu=b&qsearch=&qdetail=767> [2016.05.23.]
- [6] Erdősi L.: Wernher: De Admirandis Hungariae Aquis. Comm. Hist. Artis Med. (1963):29. 103–146. p. http://orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/6.2.2.1/1963_029_erdosi_laura_wernher_admirandis.pdf [2016.05.12.] (A szerző ismertetése és a mű teljes fordítása az 1595. évi kölni kiadás alapján.)
- [7] Paczolay Gy.(összeáll.),Gazda I.(sajtó alá rend.): Magyarország és Erdély gyógyvíztörténelméből. Előszó. Piliscsaba, Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2007. 8-9.
- [8] Paczolay Gy.: Magyarország gyógyvizeinek kutatói a Nyulas Ferencet megelőző két és fél évszázadban (1549-1800) In: Paczolay Gy. (összeáll.),Gazda I. (sajtó alá rend.): Magyarország és Erdély gyógyvíztörténelméből. Előszó. Piliscsaba, Magyar Tudománytörténeti Intézet, 2007. 15.
- [9] Kósa L.: Fürdőélet a Monarchiában. Budapest, Holnap Kiadó, 1999. 30.
- [10] Boleman I.: A fürdőtan kézikönyve. Igló, Schmidt József Könyvnyomdája, 1884. [5.]
- [11] A Magyar Balneológiai Egyesület történetéről bővebben a szervezet honlapján: http://www.balneologia.hu/upload/balneologia/document/egyesulet_tortenete1.htm?web_id= [2016.05.26.], illetve Gömör B.: A magyar balneológia aranykora. Az egyesület első ötven éve. Budapest, GMR Reklámügynökség, 2006.
- [12] Kósa L.: Fürdőélet a Monarchiában. Budapest, Holnap kiadó, 1999. 191.
- [13] Munk M.: A Herkulesfürdő és környéke. Természettudományi, orvosi, fürdészeti, történelmi és statisztikai tekintetben. Emlékül a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók 1872. a Herkulesfürdőben (Mehádián) tartott XVI. Nagygyűlésére. A gyógyhely által ajánlva a nagygyűlés tagjainak. Pest, Heckenast, 1872. 170.
- [14] Kovács A.: Herkulesfürdő. <http://hirmagazin.sulinet.hu/hu/civilizacio/herkulesfurdo> [2016.05.01.]
- [15] Schmidt L.: Pöstyén. Forró kénis iszapfürdő. [s.l.], [1909]. 35.
- [16] Szántó I.: Gróf Festetics György emlékezete, Hévíz fürdőhely születése. Keszthely, Castellum Kiadó, 1991.
- [17] Schulhof V.: Hévíz-gyógyfürdő. Mit kell róla a művelt nagyközönségnek tudni. Budapest, Hasenfeld, 1937.
- [18] Meskó Cs.: Gyógyfürdők. Budapest, 1998. 6.
- [19] Gerő Gy.: Az oszmán-török építészet Magyarországon. Dzsámik, türbék, fürdők. Budapest, Akadémia Kiadó, 1980. 81.
- [20] Evlia Cselebi török világutazó magyarországi utazásai 1660-1664. Budapest, Gondolat, 1985. 282.
- [21] Chatel A.: Budapest gyógyfürdői és fürdői. Budapest, Panoráma, 1980. 33.
- [22] Neu aus seinem Stein-Hauffen wiederum aufwachsendes Ofen, oder kurtze Beschreibung, wie diese Königliche Hungarische freye Haupt-Stadt zu jetzigen Zeiten bestehe. Ofen, 1733.
- [23] Schams, F.: Vollständige Beschreibung der königl. freyen Haupt-Stadt Ofen in Ungern. Ofen, 1822.
- [24] Az egyes budai fürdőkön őrzött történeti jegyek részletes ismertetését lásd: Chatel Andor: Budapest gyógyfürdői és fürdői. Budapest, Panoráma, 1980.; Meskó Csaba: Gyógyfürdők. Budapest, 1998.
- [25] Wlassics T., Cholnoky J., Sebestyén Gy. (szerk.): Balatoni Évkönyv 1921. Budapest, Hornyánszky Viktor m. kir. könyvnyomdája, 1921. VIII.
- [26] Jalsovics A.K.: A balatonfüredi gyógyhely és kirándulási helyei. Budapest, Hunyadi Mátyás Intézet, 1878. 51.
- [27] Horváth B.: A' füredi-savanyúvíz 's Balaton' környéke. Kézi-könyvül a' savanyúvízi, 's balatongőzösi minden karu, 's rendü tisztes vendégeknek. Magyar-Óvárott, Nyomtatta Czéh Sándor, 1848. 17–18.
- [28] Fejér A.: A füredi savanyú víznek hasznául ki adott versek, melyeket nemzeti és vitézleő Fejér Antal tekintetes, nemes heves, és külső Szólnok törvényesen egybe kaptsolt megyének Tábla Birája, ... a Füredi Savanyú Víz Forrásánál maga, és másoknak multságára múlttt 1777-dik Esztendőben Sz. Jakab Havában irtt. [Balatonfüred], [s.t.], 1777.
- [29] Oesterreicher, Joseph Manis: Analyses aquarum Budensium, praemissa methodo Cl. Prof. Winterl. Viennae, Rudolph Graeffe, 1784.
- [30] Katona Cs.: Füred és vendégei. Egy fürdőhely és „társadalma” az 1840-1860-as években. Korall. 7-8 sz./2002. 56.
- [31] Patkovics J.: A' harkányi hévíz és gyógyereje. Pécssett, Lyceum Nyomda, 1846. 5.
- [32] Patkovics: i.m. 29.
- [33] Patkovics: i.m. 33.
- [34] Ángyán J.(bev.): Harkány Gyógyfürdő. Budapest, Országos Központi Községi Nyomda Rt., [193?], Harkány Gyógyfürdő. Budapest, Brit, [1933?]
- [35] Gyánti I., Kiss Z. (szerk.): A harkányi gyógyvíz és fürdőkultúra bibliográfiája (1825-2015) (Csorba Győző Könyvtár kiadványai 5.) Pécs, Csorba Győző Könyvtár, 2016.
- [36] Szászi T.: Komló-Sikonda. Pécs, Baranya Megyei Idegenforgalmi Hivatal, 1984.
- [37] Wachtel, D.: Ungarns Kurorte und Mineralquellen. Oedenburg, Seyring – Hennicke, 1859.
- [38] https://hu.wikipedia.org/wiki/Szerkeszt%C5%91:J%C3%B3kai_M%C3%B3r_Eml%C3%A9k%C3%A1z [2016.05.23.]
- [39] Szántó E.: „Itt mindenki méltóságos...” (Móricz Zsigmond Hévízen) Hévíz 20. (2012):3. 75-80. <http://onkormanyzat.heviz.hu/heviz/heviz-folyoirat-szamai> [2016.05.23.]
- [40] <http://balatonfured.tlap.hu/magazin/rabindranath-tagore-balatontufureden-gyogykezeltak-ahol-setany-orzi-emleket/> [2016.05.23.]
- [41] Kiss L.: Nem volt kedvem, vágyam, impulzusom és kondomom. Adalékok Csáth Géza fürdőorvosi működéséhez. http://orvostortenet.hu/tankonyvek/tk-05/pdf/5.3/kiss_csath_geza.pdf [2016.05.23.]
- [42] Hegedűs S.: Akácok emlék. Utcat neveztek el Pazeller Jakabról. Barátság 17. (2010):5. 6578-6579. http://nemzetisegek.hu/reperitorium/2010/05/belivek_36-37.pdf [2016.05.23.]

Gyógyító olvasás az Amerikai Könyvtár Szövetség támogatásával

Books that heal - a project sponsored by the American Library Association

Hajnal Ward Judit – William Bejarano
információszerzési osztályvezető
Rutgers Egyetem, USA, Alkoholtudományi Központ
judit.ward@rutgers.edu

Absztrakt

A könyvtáros alkalmi biblioterapeutaként hozzájárulhat a szenvedélybetegségek terápiás módszereinek bővítéséhez és testre szabásához. A Rutgers Egyetem Alkoholtudományi Központja az Amerikai Könyvtár Szövetség támogatásával addiktológiai biblioterápiás gyűjtemény összeállításán dolgozik. A nyílt hozzáférésű adatbázis, a hozzátartozó ismeretterjesztő honlapok és közösségi média alkalmazások célja, hogy a rászoruló olvasót a közkönyvtárak polcain található könyvekhez irányítsa, amelyekből kiválaszthatja a számára legmegfelelőbbet a precíziós orvoslás szellemében. Az előadás a kétéves projekt eddigi fejleményeit mutatta be. Hangsúlyozta a magyarországi biblioterápiás tapasztalatok szerepét és a magyar partnerek inspiráló együttműködését.

Tárgyszavak

biblioterápia, szenvedélybetegségek, nyílt hozzáférés, közösségi média

Abstract

Librarians as accidental bibliotherapists have a unique opportunity to contribute to the choice and customization of treatment modalities in addictions. The Rutgers Center of Alcohol Studies was awarded a Carnegie-Whitney grant by the American Library Association to build a tool to promote bibliotherapy in addictions. With its complementary tools promoting reading on web sites and social media, this open access database aims to provide better discoverability for titles already on the shelves of public libraries. It wishes to empower readers and librarians to apply the latest achievements, in precision medicine style, to find the most suitable book. The talk highlighted the milestones of the two-year project, emphasizing the importance of bibliotherapy in Hungary and collaboration with Hungarian partners.

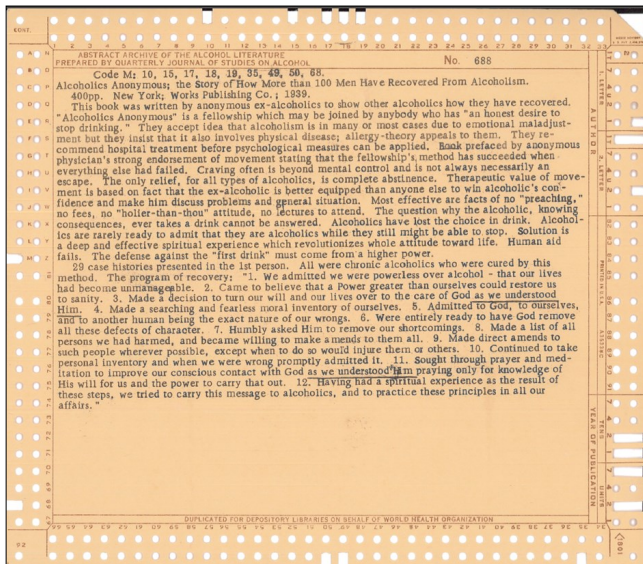
Keywords

bibliotherapy, addictions, open access, social media

Az amerikai Rutgers Egyetem Alkoholtudományi Központja ad otthont a világ legrégebbi alkohol témájú gyűjteményének. A könyvtár alapjául az alkohollal és alkoholizmussal foglalkozó folyóirat- és könyv szakirodalom feltérképezése szolgált, amelyet a Carnegie Alapítvány finanszírozott 1939-ben az apai ágon magyar származású Elvin Morton Jellinek szellemi irányítása alatt. A *Classified Abstract Archives of the Alcohol Literature* tételeit képező művek a Yale Alkoholtudományi Központjába kerültek, majd onnan a Rutgers Egyetemre költöztek 1962-ben.

A Yale szolgált helyszínéül a modern addiktológiai képzés első intézményének is 1943-ban, Yale Nyári Egyetem néven, amelynek igazgatója ugyancsak Jellinek volt. A hathetes tanfolyam elsőként gyűjtötte össze a szenvedélybetegek kezelésében tevékenykedő legszélesebb rétegeket, a hadsereg képviselőitől kezdve az egyházakon át az egészségügyi és pszichológiai intézményekben dolgozókkal bezárólag. A meghívott előadók között a tudósok és szakemberek között szerepelt William Wilson, vagyis Bill W., az Anonim Alkoholisták egyik alapító tagja. A napjainkban ugyancsak működő Nyári Egyetem ma is helyet biztosít nyílt AA gyűléseknek, mind gyógyító, mind pedig oktató szándékkal.

Az Anonim Alkoholisták Nagy Könyve először 1939-ben jelent meg, közel ötezer példányban. Az ismertetőt a *Classified Abstract Archives of the Alcohol Literature* számára Jellinek írta, akinek először nem nagyon tetszett a kötet. Így emlékszik vissza az AA *Grapevine* jubileumi számában az Anonim Alkoholisták 25 éves évfordulóján: "Egy nap egy piros-sárga borítós könyvet találtam az asztalomon. Anonim Alkoholisták volt a címe. [...] Sőhajtottam egyet, ahogy kezembe vettem, és azt mondtam magamban, megint valami vacak. De alig pár oldal után rájöttem, hogy micsoda gyöngyszem" (E. M. Jellinek: AA Today: az AA *Grapevine* jubileumi számában az Anonim Alkoholisták 25 éves évfordulóján). A magyarul is olvasható kötet azóta több mint 30 millió példányban fogyott el, és a szenvedélybetegek között a legnagyobb hatású olvasmányként ismeretes.

Classified Abstract Archives of the Alcohol Literature, Card 688 (Rutgers Center of Alcohol Studies)

Könyvtárunk dédelgetett kincse az az első kiadású Anonim Alkoholisták-kötet, amelyről Jellinek ismertetőjében azt írja az alkoholizmussal kapcsolatban: "A megoldás egy mély, nagyhatású spirituális élmény, amely megváltoztatja az ember hozzáállását az élethez". Az élménynek mi, könyvtárosok is több esetben szemtanúja lehettünk, amikor könyvtárunk látogatói és a Nyári Egyetem hallgatói meghatottan, könnyezve vették kezükbe az értékes könyvet.

2015-ben az Amerikai Könyvtár Szövetség (ALA) Carnegie-Whitney pályázatának egyik nyerteseként a könyvtár egy bibliográfiai adatbázis összeállítását kezdte meg a szenvedélybetegségek gyűjtőkörében. Az ALA pályázatának célja olyan népszerű vagy tudományos könyvlisták, indexek és segédanyagok összeállítása, amelyek bármilyen típusú könyvtár használói számára hasznosak lehetnek. Jellinek nyomdokain projektünk a szenvedélybetegek és az őket körülvevő segítők, támogatók és gyógyítók legszélesebb körét célozza meg. ALA-pályázat lévén a gyűjtemény elsősorban a közkönyvtárak polcain már meglévő köteteket kívánja központba állítani és felfedezhetővé tenni az érdekeltek számára.

Az elsődleges szándék egy válogatott olvasmányokból álló online gyűjtemény összeállítása nyílt hozzáférésű adatbázisban. A végtermék, az annotált bibliográfia egy újabb eszközként szolgálhat a könyvtárosoknak és addikcióval foglalkozó szakembereknek a szenvedélybetegek terápiájában. Projektünk során egy olyan segédesszközt kívánunk létrehozni, amely több funkciót is betölthet. Egyrészt segíteni szeretnénk az egyénnek, hogy a számára az adott helyzetben a legmegfelelőbb olvasnivalót önállóan ki tudja választani, a

precíziós medicina szellemében. Másrészt a gyakran alkalmi biblioterapeuta szerepébe kényszerülő könyvtáros is bizalommal fordulhat szakemberek által összeállított, lekérdezhető gyűjteményünkhöz a tájékoztatópultnál. Mindemellett a közvetlen betegellátásban résztvevő szakemberek, addiktológiai tanácsadók és biblioterapeuták számára is segédanyagot kívánunk nyújtani.

Az USA-ban a biblioterápiát elsősorban klinikai-didaktikus értelemben használják. Az olvasandó szövegek alatt a kezelést kiegészítő kiadványokat, önéletrajzi és életrajzi műveket és tájékoztató broszúrákat értik. A nagy hagyományokkal rendelkező, neves könyvkiadók által publikált, főleg egyéni otthoni használatra szánt olvasnivaló mintegy kisegítő terápiaként ismeretes. Az európai iskola, ezzel szemben, inkább a szépirodalomra támaszkodik forrásként, és a széppróza, líra és a dráma műfajának legjavát kínálja. A PhD meghatározása szerint informális értelemben véve biblioterápiának minősülhet bármilyen csoportos vagy egyéni olvasási tevékenység, amely gondolatokat ébreszt, reflektálásra készítet és gyógyító szerepet tölt be.

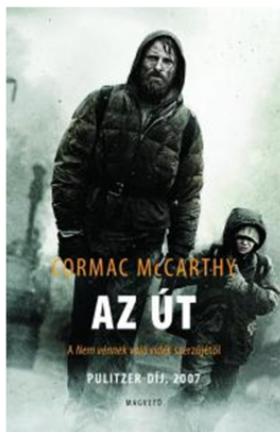
A biblioterápia fogalmát a legszélesebb értelemben véve gyűjtőkörünk a szépirodalmi művektől kezdve a szakmai segédanyagokig terjed, beleértve a klasszikusokat, önéletrajzi és életrajzi műveket is. ALA-pályázati forrás lévén, a legnagyobb szerep a közkönyvtárosok által sikeresen alkalmazott szelekciós kritériumoknak jut. A nagy körületekintéssel összeállított lista két végletét jellemzendő, ezek közül kiemelhető a recenzált kötetek beszerzése, vagyis olyan művek beválogatása, amelyeket egy megbízható könyvtári ismertető szaklap (*Library Journal*, *Kirkus Review*, *Publishers Weekly*) bemutatta. A nagyszámú magánkiadású szenvedélybetegséggel kapcsolatos, nehezen megítélhető művektől viszont tartózkodtunk.

A gyűjtemény használatának sokrétűségét a sokféle nézőpont biztosítja. Az R4R csoport tagjai közt van közkönyvtáros, egyetemi könyvtáros, könyvtárszakos és irodalomszakos PhD hallgató és addiktológiai oktató-tanácsadó, akik, más és más feladatra összpontosítva erőiket, mind hozzájárulnak a sokrétű projekt előrehaladásához.

A nagy egyetemi könyvtár adta lehetőségekkel élve a projekt egyes elemeit egy elsősorban tudományos segédletként használatos *LibGuides* felületen összesítettük. A jelenleg fejlesztési stádiumban álló kutatási segédesség a projekt ismertetése és a biblioterápia részletes meghatározása mellett külön portált kínál a három azonosítható felhasználói csoportnak (könyvtárosok, addiktológiai szakemberek és olvasók), mintegy megkönnyítve az érdeklődés és feladat irányította tájékozódást.

A közkönyvtárak könyvklub modelljét véve alapul az egyes könyvek mellé javasolt kérdéssorok és vitaindítók segítik az elmélyült olvasást és az esetleges csoportos megvitatást. A mintaként szolgáló feldolgozási segédanyagokat egyben inspirációnak szántuk hasonló anyagok összeállításához és megosztásához, a közösségi média szerepének nagy hangsúlyt szánva.

Mintakérdések a vitához

1. Cormac McCarthy prózája egyedi stílusban íródott. Melyek e stílus legfőbb jegyei? Miért inkább költői mint elbeszélői ez a stílus?

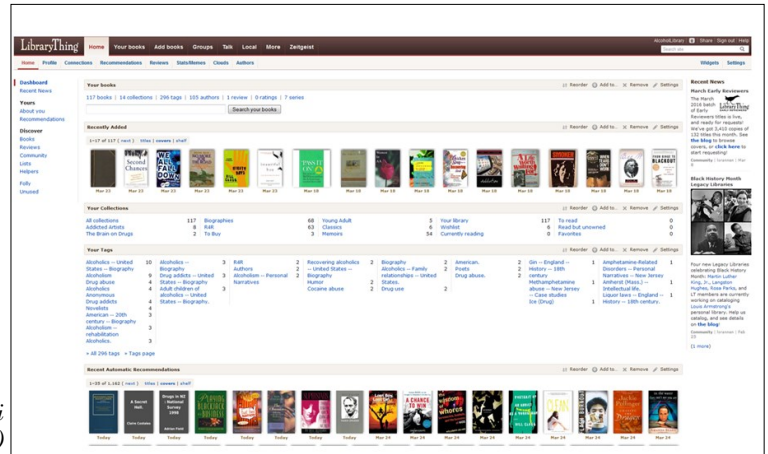
2. Miért nem ad nevet szereplőinek? Hogyan hat a 'férfi' és a 'fiú' elnevezés az olvasóra? [...]

5. Miközben az apa haldoklik, azt mondja a fiának, hogy folytatnia kell az utat, hogy tovább vigye a tüzet. A fiú kérdésére, hogy a tűz valódi-e, az apa azt feleli: "Benned van. Mindig is ott volt. Látom" (279. old). Mi ez a tűz? Miért fontos, hogy ne engedjék kialudni? [...]

11. Miért annyira erős és szoros a kapocs az apa és a fiú között? Mit éreznek egymás iránt? Hogy tartják meg a szeretetet és a hitet a brutális körülmények között?

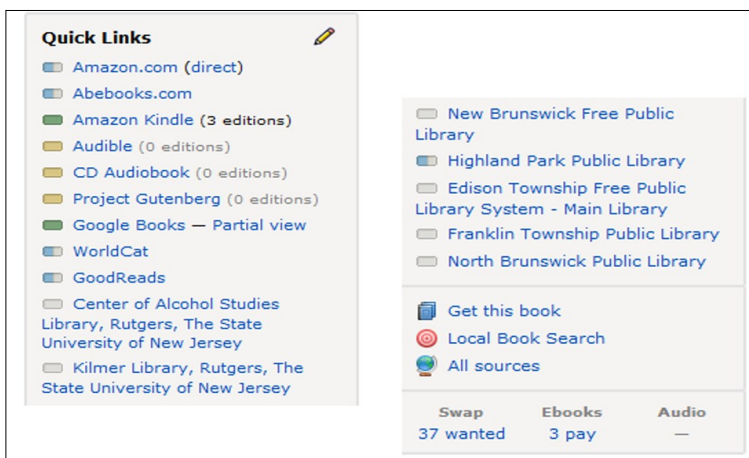
Mintakérdések Cormac McCarthy Az út című művének könyvklub megbeszéléséhez

A jelenlegi stádiumban, a projekt második évében két népszerű alkalmazás, a *LibraryThing* és a *Goodreads* elnevezésű, a magyar Molyhoz hasonló közösségi felületen gyűlik a szenvedélybetegek számára releváns olvasnivaló. A felületválasztás elsősorban költségkímélő megoldás, mivel a pályázati összeg önálló adatbázis fejlesztésére korántsem elegendő. Ennél is fontosabb az, hogy mindkettő alkalmazható mobil eszközökre is. Az AlcoholLibrary elnevezésű gyűjtemény mind az olvasók által kedvelt, a hétköznapi nyelvből merített címkéket, mind pedig a szakemberek által használt könyvtári osztályozási kategóriákat is tartalmazza leírásként.

Az addiktológia gyűjtemény a LibraryThing közösségi media felületén (1)

A két felületen már használatos egyéb beépített alkalmazások pedig további (ingyenes) lehetőségeket kínálnak, így – egyebek között – információt arról, hogy melyik közeli könyvtárban vagy könyvesboltban hozzáférhető az adott mű, van-e hangoskönyv vagy ekönyv változata a műnek, illetve elérhető-e esetleg ingyenesen is a Google könyvek vagy a Gutenberg projekt jóvoltából.

Az addiktológia gyűjtemény a LibraryThing közösségi media felületén (2)

Zárszóként az előadás hangsúlyozta, hogy az amerikai projekt rengeteget profitált a magyar könyvtáros kollégákkal való együttműködésből. A hazai addikciós és biblioterápiás kutatások nem csak ötleteket és ihletet adtak, hanem termékeny táptalajnak bizonyultak egy kölcsönös segítő, egymás véleményére támaszkodó és így mindkét ország könyvtári munkáját előrelendítő kooperáció kialakításához. Az Országos Egészségtudományi Szakkönyvtár és a Rutgers Alkoholtudományi Intézete közti kapcsolat példa értékű, és útmutatóként szolgálhat más külföldi együttműködésre aspiráló könyvtárak számára is. A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége pedig az amerikai illetőségű, de nemzetközi hírnévvel és jelentőséggel rendelkező Substance Abuse Librarians and Information Specialists (SALIS) támogatását is élvezte ezen kapcsolat által.

Irodalom:

Jellinek EM. A thought from an old friend. In AA today: A special publication. New York, NY: Cornwall Press, Inc.; 1960. p. 41.

NOTA: Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás - innovatív segítség hallgatónak, kutatónak és a betegágy mellett álló gyakorló orvosnak

NOTA (DMKA) Daily service Medical Knowledge base Application – innovative support for student, scientist and bedside medical practitioner

Páll Zoltán – Kothencz István – Bálint András Ferenc

Akadémiai Kiadó Zrt.

1117 Budapest, Prielle Kornélia u. 21-35.

E-mail: zoltan.pall@akademai.hu

Absztrakt

Az egészségügyi szakkönyvtárosnak nagy segítséget jelentene, ha a hozzá fordulónak tudna javasolni egy alkalmazást, ami egyszerre segítené az egészségügyi oktatásban az előadásokra felkészülést, az orvosi kutatásokban a szakirodalmazást, és a betegágy mellett a páciens betegségének azonosítását, a diagnosztizálást is. A mobil eszközök használatának elterjedésével olyan helyzet állt elő napjainkra, hogy létfontosságúvá vált egy magyar nyelven elérhető alkalmazás megjelenése. Az Akadémiai Kiadó a NOTA alkalmazás kifejlesztésével szeretné ezt a hiányt pótolni. A NOTA - Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás bizonyítékokon alapuló klinikai döntéstámogató erőforrás, megbízható segítőtárs a magyar egészségügyi szakembereknek, hogy segítsen nekik meghozni a helyes döntéseket a betegágy mellett éppúgy, mint az irodában előadás készítés közben, vagy egy szakdolgozat, tudományos közlemény megírásakor.

Tárgyszavak

NOTA, Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás, bizonyítékokon alapuló gyógyítás

Abstract

Being able to suggest an application for clients, which supports the lecture preparation in health care education, dealing with special literature in medical research and bedside identification of disease – diagnosis making, would mean a great help for health care special librarians. With spreading mobile device usage the availability of such an application in Hungarian has become essential. Akadémiai Kiadó, the Publisher of Hungarian Academy of Sciences intends to fill-in this gap with NOTA (DMKA). The NOTA - Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás (DMKA - Daily service Medical Knowledge base Application) is a clinical decision support system (vagy resource ha szó szerint fordítom) based on evidences. With NOTA (DMKA) Hungarian health care specialists gain a reliable assistant for making the right decision at the bedside, in the office preparing the material for a lecture or writing a thesis or a scientific statement.

Keywords

DMKA, Daily service Medical Knowledge base Application, Evidence based medicine

Bevezetés - Idegen nyelvű példák: külföldi kiadók hasonló alkalmazásai

Az orvostudomány legújabb eredményeinek követése folyamatos kihívást jelent az egészségügyi oktatásban és ellátásban dolgozóknak. Nem csak az évente megjelenő tudományos közlemények, szakmai protokollok és applikációk nagy száma jelent kihívást, de a magyar orvosok jelentős részénél a nyelvismeret hiánya is nehezíti a szükséges információk összegyűjtését a nemzetközi szakirodalomból. A magyar nyelven elérhető szakirodalom bár sok területet magas színvonalon felölel, azonban még hiányzik az a széles körben elérhető magyar nyelvű felület, ami a magyar orvosi szakirodalmat összefogná, és a szakmai konzultáció során, felhasználóbarát módon elérhetővé tenné. A magyar egészségügyi közösség számára olyan alkalmazás lenne tehát megfelelő, mely a magyar szakirodalomban elérhető releváns találatok fellelése mellett képes a magyarul feltett kérdésekre az angol nyelvű szakirodalomban is találatok azonosítására.

Angol nyelven már érhetőek el olyan alkalmazások, amelyek a nyelvet beszélő orvosi közösségnek hasznos segítséget nyújtanak a mindennapi munka során. Az angolul elérhető alkalmazások közé tartozik a ClinicalKey, a DynaMed, és az UpToDate, melyeket röviden bemutatunk:

ClinicalKey: Az Elsevier kiadó által üzemeltetett kereső, ami a regisztrált felhasználók számára teljes körű hozzáférést biztosít 500 folyóirat, 900 könyv tartalmához, valamint 9000 multimédiás (videó) tartalomhoz. Erősségei közé tartozik, hogy kiterjedt tartalom érhető el a rendszerben, sőt, könyvek (monográfiák) is elérhetőek, és a képek exportálhatóak.

DynaMed: Az EBSCO – mely a világ egyik legnagyobb folyóiratcikk adatbázis létrehozója - által üzemeltetett szolgáltatás, egységes keresőfelülettel. 500 folyóiratot (kizárólag angol nyelvű tartalmat) szemlél.

UpToDate: A Wolters Kluwer kiadó által fejlesztett szolgáltatás, mely azt ígéri, hogy nem kell 10 könyvet és 150 cikket elolvasni ahhoz, hogy valaki pl. a CLL aktuális terápiájával tisztában legyen, mert a Wolters Kluwer 7000 szakértője ezt megteszi a felhasználók helyett. A tartalmakat feldolgozott formában teszik elérhetővé, garantálva, hogy az mindig naprakész marad. Magyarországon több egyetem és kórház előfizetője a szolgáltatásnak, és pl. Norvégiában az ország összes egészségügyi intézménye használja a rendszert.

A NOTA alkalmazás bemutatása

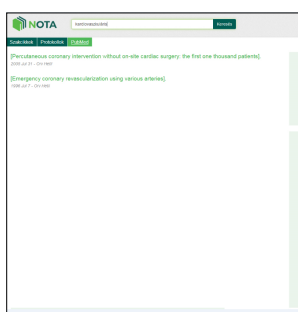
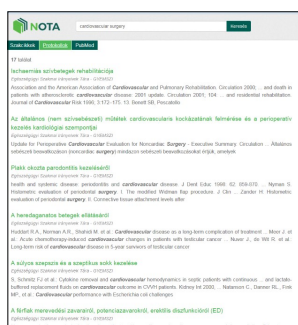
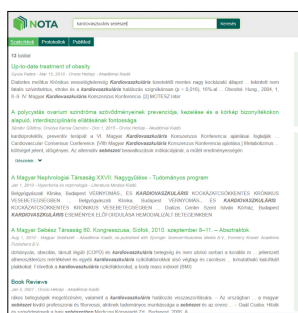
Miben más a NOTA szolgáltatás a bevezetésben említett szolgáltatásokhoz képest?

- magyar nyelven érhető el,
- magyar és angol nyelvű orvosi szakirodalomban egyaránt keres,
- speciális keresőmotorjának köszönhetően magyar keresőszó alapján releváns magyar és kapcsolódó angol nyelvű tartalmat ajánl,
- előfizetett tartalmak körében is keres és nyújt közvetlen hozzáférést az előfizetéssel rendelkezőknek,
- több tartalmi forrást egyesít.

A kifejlesztett oldal a kiadó által gondozott folyóiratokra (pl. az Orvosi Hetilap, Magyar Sebészet, Mentálhigiéné), külső forrásokra (Lege Artis Medicinae, Ideggyógyászati Szemle, Magyar Reumatológia), a hatályos szakmai irányelvekre (ún. GYEMSZI protokollok) épül, de keres az orvosok között legnépszerűbb PubMed adatbázisban is.

A program egyedi módon a magyar nyelven feltett keresést angol nyelvre fordítja és a meghatározó szakmai keresőkben (pl. PubMed) keresve angol nyelvű, releváns találatokat is ajánl. Az angol nyelvű kereső kifejezések automatikus kialakítása a Medical Subject Headings (MeSH: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/mesh>) szótár magyar nyelvre fordításával, a kereső kifejezések gépi értelmezésével és az angol nyelvi változatok összekapcsolásával történik.

A kialakított keresési mód szerint a MeSH kifejezés egyedi azonosítója alapján gyorsabban rendelkezhetjük össze a hasonló fogalmakat, illetve az angol nyelvű tartalmakat is hatékonyabban találja meg a kereső. A rendszer válaszüdejét már a fejlesztés korai fázisában sikerült 2-3 másodperc alá csökkenteni, az aktuális válaszüdő 1,5 másodperc körüli.

A keresés hatékonyságának megítélését szubjektív tényezők, pl. a felhasználó korábbi szakmai tájékozottsága, tapasztalata vagy a kereső kifejezés megszövegezése is befolyásolhatják. Így a hatékonyság megítéléséhez arra kértük a tesztelésbe bevont orvosokat, hogy a találatokat a Google Scholar által felajánlott találati listával vessék össze, relevancia és elérhető tartalmak vonatkozásában. Az általános tapasztalat alapján a NOTA rendszere a magyar nyelvű tartalmakat illetően releváns cikkeket biztosít és egyszerű módon az angol nyelvű szakirodalom feltérképezését is segíti.

A fenti keresési folyamat kialakításakor fontosnak tartottuk, hogy minden fontosabb orvosi területről képes legyen releváns találatokat szolgáltatni az alkalmazás, ezért volt szükséges ilyen széles körű, eltérő keresési módokat igénylő források felhasználására. A fejlesztés továbbá az alábbiak miatt tekinthető újszerűnek:

- magyar nyelven elérhető keresés fejlesztése, komplex anyanyelvi keresést biztosító szakmai alkalmazás kifejlesztése valósult meg,
- a cikkek címkézésében alapvetőnek számító MeSH szótár magyar nyelvű változata jött létre, ami a nyelvi változaton túl XML formátumú, ezáltal támogatja a gépi felhasználást,
- a magyar MeSH bővített adattartalmú, mert tartalmazza a magyar nyelvi sajátosságokat is (latinus/magyaros átírások),
- a szabadszavas kereső kifejezést értelmezni képes algoritmus jött létre, ami kiemeli a leginkább meghatározó kifejezéseket és ezeket egy hierarchikus rendszerben is el tudja helyezni,
- több kiadótól származó információforrást indexelni képes keresőrendszer jött létre, ami kezeli az esetlegesen eltérő elektronikus formátumokat,
- tartalmilag összekapcsolódó adatok együttes megjelenítése vált elérhetővé: jelenleg nem érhető el olyan magyar nyelvű felület, ami a magyar szakirodalmat összefogná és a szakmai konzultáció során felhasználóbarát módon elérhetővé tenné.

Az applikáció lelke; a MESH

A nemzetközi standardot jelentő angol Medical Subject Headings szótár magyar nyelvű változata tekinthető a szolgáltatás szívének, lelkének. Ez teszi lehetővé a szakirodalom feldolgozását, így a célként kitűzött keresési funkcióval kapcsolatos paraméterek e nélkül nem lettek volna megvalósíthatóak. A feladat elvégzése teszi lehetővé, hogy egyedülálló módon a magyar nyelvű keresés eredményeként releváns angol szakmai cikkeket is találjon a kereső alkalmazás, valamint a feladat elvégzése nélkül a fejlesztés egyes további részfeladatait, illetve ezek rendszerének működőképességét nem lehetett volna megfelelően tesztelni. Elsősorban a következő, a keresési folyamatot jellemző lépések sikeres megvalósítása érdekében volt alapvető fontosságú a MeSH magyar fordításának az elkészítése:

- a felhasználó feltesz egy keresőszót vagy kereső kifejezést magyar nyelven,
- a kifejlesztett rendszer a magyar nyelvű tartalmakat felajánlja, úgy, hogy a magyar nyelvű szövegeket előzetesen feldolgozza, indexeli,

- a kifejlesztett rendszer a felhasználó kereső kifejezését jellemző kulcsszavakra is bontja és ezeket a kulcsszavakat a MeSH adatbázisában is megkeresi. Találat esetén a magyar kifejezést összerendeli a rendszer az angol nyelvű változattal,
- az angol nyelvű változatok alapján új, gépi kereső kifejezést épít a rendszer, amit a PubMed meghívásához használ fel.
- Leegyszerűsített példa folyamat:
 1. felhasználói keresés: a vakbélgyulladás kezelése
 2. releváns kulcsszavak: vakbélgyulladás, kezelés („a”, mint gyakori névelő elhagyása)
 3. MeSH-ben a „vakbélgyulladás” egyedi azonosítója: D001064 (https://www.nlm.nih.gov/cgi/mesh/2016/MB_cgi?mode=&index=1435&view=concept), a „kezelés” egyedi azonosítója: D013812 (treatment és therapeutics szinonimák)
 4. PubMed kereséshez gépi úton előállított kifejezés: ("appendicitis"[MeSH Terms]) AND ("therapy"[Subheading] OR "therapeutics"[MeSH Terms])
 5. Releváns találatok: [http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=\(%22appendicitis%22%5BMeSH+Terms%5D\)+AND+\(%22therapy%22%5BSubheading%5D+OR+%22therapeutics%22%5BMeSH+Terms%5D\)](http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/?term=(%22appendicitis%22%5BMeSH+Terms%5D)+AND+(%22therapy%22%5BSubheading%5D+OR+%22therapeutics%22%5BMeSH+Terms%5D))
 6. A rendszer arra is képes a MeSH alapján, hogy a vakbélgyulladást besorolja a „bakteriális fertőzések”, „emésztőrendszeri megbetegedések” közé (https://www.nlm.nih.gov/cgi/mesh/2016/MB_cgi?mode=&index=1435&view=concept).

A fordításra utoljára 1996-ban került sor, a szakirodalom bővülését ez után nem követték. Naprakész fordítás nélkül a rendszer nem tudna releváns kifejezéseket ajánlani a gyorsan bővülő új tudományos eredmények köréből, így a fejlesztés sem lett volna megvalósítható, tesztelhető.

A magyar nyelvű változat 100 ezernél több kifejezés fordítását tartalmazza. Unikális tulajdonsága, hogy a magyar orvosi szakmai körökben használt többféle formát (eredeti latin, magyar változat, magyar átírás, pl. appendicitis, vakbélgyulladás, appendicitisz) egyaránt felvettük, így széleskörű átjárást biztosít.

Összegzés

Az Akadémiai Kiadó által kifejlesztett NOTA – Napivizit Orvosi Tudástár Alkalmazás applikáció célja kifejezetten az, hogy az ismeretanyagot, ami korábban elszigetelten, több kiadónál vagy tudományos műhelyben volt csak elérhető, összekapcsolja és elérhetővé tegye széles körben. A technológiai megvalósításban a legnagyobb kihívást a megfelelő keresőrendszer kialakítása jelentette.

Az Akadémiai Kiadó hazánk és a régió meghatározó tudományos információszolgáltatója. Évente több tucat új tudományos könyvet ad ki, 60-nál is több szakmai folyóiratot gondoz, új folyóiratokat alapít – 2016-ban induló Open Access folyóiratok a Sleep Spindles & Cortical Up States, és a Resolution and Discovery -, továbbá nemzetközi tudományos konferenciákat is szervez. A szolgáltatás elérhetővé teszi a kiadó által szerkesztett nagy presztízsű folyóiratokat, úgy mint hazánk legrégebbi, 1857-es alapítású orvosi folyóiratát, az impaktfaktoros Orvosi Hetilapot (IF₂₀₁₅: 0,291), a Magyar Sebészetet, vagy a Mentálhigiéne és Pszichoszomatika lapot. A NOTA alkalmazás célja azonban nem csak a kiadó által szerkesztett tartalmak népszerűsítése, hanem integráló szerepet betöltve szeretné az összes magyar nyelven megjelenő tudományos közleményt kereshető formában elérhetővé tenni. Jelenleg már a Literatura Medica Kiadó bizonyos kiadványai is elérhetőek az alkalmazásban, és terveink szerint folyamatosan bővítjük az elérhető tartalmak körét. A NOTA alkalmazás használatával így reményeink szerint a magyar nyelvű orvosi publikálást is támogatjuk: a folyóiratok olvasottsága a rendszer használata során növekedni fog, előfizetői tábora bővülhet, valamint a megismert tudományos információk szintézise új eredmények közléséhez is vezethet, melynek köszönhetően a folyóiratokat újabb szerzők kereshetik meg publikálási céllal. Mindezekkel pedig pontosan annak a célnak az elérését szolgáljuk, amit a mottónkban is megfogalmaztunk: Akadémiai Kiadó: worldwide knowledge – világraszóló tudás.

"Pécsi iskola": A hazai új generációs biblioterapeuta képzés kihívásai és eredményei

Dr. Béres Judit

Pécsi Tudományegyetem KPVK KKT
Könyvtár- és Információtudományi Tanszék
beres.judit@kpvk.pte.hu

Magyarországon az 1970-es évektől kezdve van jelen rendszeres biblioterápiás szolgáltatás és szakirodalom, s hamarosan megteremtődött az igény a szakemberképzésre is. A hagyományos magyarországi gyakorlat könyvtárszakmai alapokon pozicionálta a biblioterápiát. A biblioterápia széleskörű népszerűsítésére és a képzés beindítására tett első kísérletek Bartos Éva nevéhez kötődtek, s alapvetően a könyvtárosok ügyeként kezelték a biblioterápiát, aminek nemzetközi szinten is vannak hagyományai. Bartos publikációi kezdettől fogva a közkönyvtári és gyermekkönyvtári tájékoztatáshoz, olvasóvezetéshez, olvasóneveléshez kötötték a biblioterápiát, a könyvtárosokban látva meg azt a szakmai közönséget, amely ösztönösen jól tud bánni a könyvekkel és az emberekkel. [2]

A hazai egyetemi szintű biblioterápiás képzés elindítója, az írói-költői és krízisintervenciós művészetterapeuta múlttal rendelkező Hász Erzsébet, a művészetterápiák között igyekezett ugyan kivívni a biblioterápia helyét, mégis – a művészetterápiákban szokatlan módon – műközpontú szemlélettel értelmezte a terápiás hatásmechanizmust. Ez a felfogás a kánonban biztosan álló, vitathatatlanul magas esztétikai értékű, klasszikus szépirodalmi művek művészi megformáltságú komplexitásából származtatta a terápiás hatást és katarzist, azt feltételezve, hogy a biblioterápiához választott szöveg „szép, jó és igaz mivoltánál fogva” működik a „panácea-hatás”, azaz a magasirodalom akár célzott műválasztás nélkül is csodaszerként találja meg az utat a segítségre szoruló olvasóhoz, s ezáltal indul be a terápiás folyamat. [7]

Ezen a szálon haladt tovább a két irodalomtörténész, műfordító, Gilbert Edit és Jeney Éva, akiknek kutatói és oktatói munkássága nyomán történt meg a biblioterápia alkalmazott irodalomtudományi alapú pozicionálása, s azóta számos publikáció született, amely irodalomelméleti kérdésként tárgyalja a biblioterápia alapvetéseit. Gilbert definíciója szerint a biblioterápia „az irodalommal való foglalkozás gyakorlati érvényű, az elméleti megközelítések belátásait a perszónális megértés, a műértés személyessé tétele érdekében kamatoztató diszciplínája. A művészet általi – műveken és befogadóikon át történő – önmegértés és interperszónális kommunikáció a hermeneutika alapvetése is. A biblioterápia ezt az önmegértést és interperszónális kommunikációt valósítja meg az olvasás és az együttes interpretáció gyakorlatában.” [6] Jeney felfogása szerint a terapeutának könyvtárosként is és irodalmárként is kell viselkednie, mivel az „alkalmazandó műveket nemcsak a célszemélyek életkori és élethelyzetének megfelelően, hanem az irodalomtörténeti – kánon és érték – szempontok alapján is kell válogatni”, a műválasztást befolyásoló „megingathatatlan ismérv” pedig az esztétikai érték kell legyen, „ami egyúttal azt jelenti, hogy csak értékes művek hathatnak terápiásan”. [9]

A magyar biblioterápiás szakirodalomban az utóbbi négy évben indultak meg olyan kísérletek, amelyek hangsúlyt helyeznek a biblioterápiás helyzet – egyéni vagy csoport- – pszichoterápiás szempontú leírására, a biblioterápiás hatásmechanizmust az intrapszichés és interperszonális folyamatok komplexitásában értelmezve. (Pl. Papp-Zipernovszky O., Csörsz I., Kovács Zs., Tóth A., Béres J. munkái.)

A nemzetközi szakirodalomban ez a megközelítés már jóval korábban megjelent: Laura J. Cohen klinikai szakpszichológus például 1989 óta csoportterápiás alapokon, Caroline Shrodes és Irvin D. Yalom munkáinak belátásait ötvözve, leíró fenomenológiai módon, interjúk alapján elemzi a biblioterápiában részt vevők terápiás élményét, a szubjektív élményt átélő személyt és a viselkedésre ható interperszonális folyamatokat állítva a vizsgálódás középpontjába. [5] Később is inkább klinikai szakpszichológusok, tanácsadó pszichológusok, illetve párterápiában, családterápiában dolgozó pszichoterapeuták vállalkoztak hasonló megközelítésre (pl. Arleen Hynes, Mary Hynes-Berry, George W. Burns, Juhani Ihanus, Janice Maidman Joshua, Donna DiMenna, Liz Burns, Nicholas Mazza, Dale-Elisabeth Pehrsson), akik között vannak olyan, az olvasást és írást terápiás céllal fölhasználó szakemberek is (pl. James W. Pennebaker és Norman N. Holland), akik nem nevezik biblioterápiának a gyakorlatukat, mégis nagyon hasonlókat művelnek.

A biblioterápiás képzés szakmai kontextusa

Nemzetközi szinten is ritkaságszámba megy, hogy annyi biblioterápiás egyesület, annyi különféle szinten képzett biblioterápiával foglalkozó egyén és olyan színes képzési paletta legyen, mint Magyarországon. Bár előtte és utána is több biblioterápiás képzés beindult (pl. az OSZK-ban, majd Szentendrén a Pest megyei Könyvtárban, végül a Petőfi Irodalmi Múzeumban (PIM) néhány hetes-hónapos bevezető tanfolyamok, és a Kaposvári Egyetem egyéves fejlesztő biblioterápiás képzése), a szakmásodás zsinórmértékét mégis a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen (PPKE) elindított Hász-féle képzés jelenti. Bár Hász korábbiakban idézett biblioterápia-értelmezése több tekintetben vitára ad okot, egyértelműen neki köszönhető a biblioterápia hazai professzionalizációjának olyan mértékű előrehaladása, amelynek szakmai szemléleti vonulatához a „pécsi iskola” is csatlakozik. [8] Hász munkája nyomán 2009-ben akkreditálták az első hazai egyetemi szintű biblioterápiás szakirányú továbbképzési szakot, amelynek a PPKE adott helyet.

A Pécsi Tudományegyetem Könyvtár- és Információtudományi Tanszéke 2014 februárjában indította el a Hász-féle akkreditált program megújításával saját kétéves biblioterápiás szakirányú továbbképzését. Az akkreditált képzésben kissé átalakításra kerültek az elméleti tárgyak – pl. a 80 fölötti óraszámban megjelenő irodalomtudományi jellegű kurzusok óraszámuk csökkent – emellett azonban a segítő szakmában elengedhetetlen ismereteket közvetítő tárgyak hangsúlyosabbakká váltak. Az átalakítás azt célozta, hogy kellő figyelmet szenteljünk azon alapvető kompetenciáknak, amelyek a terápiában részt vevő személyekkel való megfelelő bánásra és a terápiás (csoport)folyamatok átgondolt, hatékony átlátására és irányítására vonatkozóan készítik föl a segítő szakembert. Megjelentek a curriculumban az alkalmazott pszichopatológia alapjai, a pszichoterápiás és biblioterápiás helyzetgyakorlatok, az egészségpszichológiai alapismeretek, a csoportdinamika és csoportvezetés, a speciális célcsoportoknak szánt biblioterápia. A megújuló képzés legfontosabb eleme a 100 órás önismereti sajátélmény modul lett, amely egyedülálló módon csak a pécsi képzésben van jelen ilyen magas óraszámúban. Ötletünket – ugyan jóval alacsonyabb óraszámúban – átvette pl. a PIM képzése! Modulunk így közelíti azt a 150 és annál is magasabb óraszámú kötelező önismereti sajátélmény modult amit a szakpszichológussá, pszichoterapeutává és más segítő szakemberré képződni vágyóknak is abszolválniuk kell. Az önismereti modul lényege, hogy senki se válhasson semmiféle terapeutává anélkül, hogy ne szerzett volna saját bőrén terápiás helyzetben tapasztalatot, s ne tapasztalta volna meg, mit jelent a gyakorlatban az önismereti munka élménye. Az önismereti sajátélményben a hallgatók csoporthelyzetben, a csoporttag pozíciójából tapasztalják meg, mit él át egy résztvevő, milyen intrapszichés és interperszonális folyamatok működnek és hogyan dolgozik egy terapeuta. Ezen kívül a képzés végén abszolválandó biblioterápiás csoporttartási gyakorlat kötelező csoportos szupervízió mellett folyik, ami a szakmai személyiség megerősítését és a segítő szakember egészségének megőrzését szolgálja. A szupervízió

minden humán szakmában, bármilyen emberekkel foglalkozó szakember esetében (pl. a pedagógusoknál, a szociális munkásoknál, a biblioterapeutáknál is) kulcsfontosságú és a kiégést megelőző támogatást jelenthetne, hazánkban azonban a pszichológiai berkeken kívül sajnos még nem eléggé elterjedt. Fontos ismerv, hogy a pécsi képzés szemléletmódja személyközpontú és nem szöveggözpontú, működőpontú folyamatként értelmezi a biblioterápiát, a terápiás munkában felhasznált szövegeket az önismereti munka eszközeként tekinti, s nem a magasirodalom és az esztétikai értékek közvetítésére és hatására fókuszál.

A pécsi iskola és a pécsi képzési tartalom azt képviseli, hogy a biblioterapeuta professzionális segítő szakember, aki a kórházi, pedagógiai és egyházi közösségi közegben működő támogató, gondozó, gyógyító, oktató munkát végző segítőkhöz hasonlóan kíséri és segíti jobbra tenni más emberek életét. Sajnos ma még nem mindenki számára egyértelmű, hogy a biblioterapeutát ebbe a körbe soroljuk, ezért a biblioterápia és a biblioterapeuták segítői terepen való elismertetéséért harcolni kell. A biblioterapeuták többivel egyenrangú segítő szakemberként való elismertségének egyik kulcsát az eddigiektől eltérő módon nem az alkalmazási terep szétválasztásában (pl. klinikai vagy fejlesztő biblioterápia), és nem is kizárólag a képzésbe belépők szakmai előéletében és kompetenciáiban (pl. hogy könyvtárosok vagy irodalmárok-e), hanem a képzés felzárkóztatásában látom, a biblioterapeuták gyakorlatorientált csoportterápiás kiképzésére helyezve a hangsúlyt. A képzésnek minden esetben tartalmaznia kellene a többi segítő szakmához hasonlóan megkövetelt, magas óraszámú önismeretet, a csoportdinamikai, pszichoterápiás és alkalmazott pszichopatológiai ismereteket, valamint a kötelező szupervíziót, hogy a képződők valóban képessé váljanak az önálló, felelős, megbízható terápiás munkára és csoportvezetésre.

A megfelelően kiképzett biblioterapeuta teljes joggal nevezhető segítő szakembernek, aki egyéni terápia esetén kétszemélyes, csoportterápiában pedig többszemélyes segítő kapcsolaton keresztül kíséri a részt vevő egyént a változásban, fejlődésben. Bár a kifejezés tartalmazza az erősen medikalizált jelentéstartalmú „terápia” kifejezést, a biblioterápia gyakran az „egészségesek terápiája”, azaz normatív kríziseinek megoldásában, testi-lelki jóllétének fenntartásában, az értelmes, önazonos életre törekvésében segíti az egyént. Ugyanakkor gyakran alkalmazzák ún. klinikai környezetben is, pszichiátriai betegséggel élők, függők, rehabilitációban részt vevők, különböző eredetű traumákkal küzdők esetében is. Gondoljunk Barcy Magdolna fontos megállapítására, miszerint a Carl Rogers által megfogalmazott [11] két szó „segítő kapcsolat”, speciális tartalmat nyert: mind az egészségesek, mind a pszichés problémákkal küszködők számára. Olyan eljárásokra kell gondolnunk amelyekkel elérhető, hogy az emberekben lévő belső, latens fejlődési potenciálok, lehetőségek-képességek felszabaduljanak, működésbe lépjenek, hozzáférhetőekké váljanak. Az önmegvalósítás, az én teljesebbé tétele – mint humanisztikus pszichológiai alapfogalmak – a ’60-as évek óta bevonultak az emberrel foglalkozó tudományok, a pszichoterápia, a pedagógia, az andragógia, a szervezetfejlesztés, a szociális munka mindennapi eszköztárába.” [1]

A pécsi iskola terápiás szemlélete

Az olvasás és az írás segítő kapcsolaton belüli alkalmazása, illetve a szövegekkel, mint inspiráló eszközökkel támogatott lelki segítségnyújtás (*biblioterápia*) egy pszichoterápiás technikákkal dolgozó, interaktív, reflektív, verbalításra épülő önismereti munka. E munka kiindulópontja, hogy önmegértésünkhöz több különböző perspektívából is érdemes megvizsgálni tapasztalatainkat, élményeinket, s ezeket a különböző perspektívákat többek között olvasmányaink kínálhatják, valamint azok az embertársak, akikkel alkalmunk nyílik az olvasmányélményeink nyomában szerveződő gondolatainkat, érzéseinket és az előhívott saját élményeinket megosztani. [3]

Az olvasmányokhoz való személyes kapcsolódás sokféle lehetősége a kiindulópontunk, vagyis az egyéni olvasmányélmény és a mögötte húzódó, egyedi értelmezés, jelentéstulajdonítás, saját olvasat. Kulcskérdés, hogy milyen érzelmi élményekből áll és mi által formálódik az a bonyolult jel- és jelentésuniverzum, amely az olvasó személyiségéből és élettörténetéből az olvasmány segítségével feltárul. Ennek megválaszolásához

azonban nem elegendő az olvasó és az olvasmány kölcsönhatását, dialógusát vizsgálnunk. Azt is tudnunk kell, hogyan lehet dolgozni vele egy segítő kapcsolat keretében, vagyis ki, mi és hogyan tudja támogatni, elindítani és kísérni az olvasót az önmaga, mások és a világ értelmezése, megértése, illetve ennek nyomában a fejlődés, változás felé vezető úton.

Ahhoz, hogy az olvasmányok kapcsán végzett munkát joggal nevezhessük terápiának, elengedhetetlen a tudatos terápiás szemlélet, amely elsősorban a terápiás folyamat, terápiás hatótényezők és terápiás értékek mentén határozható meg. „A pszichoterápia termése természetesen nem a gyógyulás, hanem a változás vagy a fejlődés. A terápiás változás nagyon komplex folyamat, s az emberi tapasztalatok bonyolult kölcsönhatása révén következik be.” [15] Yalom terápiás szakkönyvei és pszichoterápiás regényei, amelyek Rogers mellett a pécsi képzés alapvető szakirodalmát jelentik, abban segítenek, hogy újrapozicionáljuk a biblioterápia fogalmát, ami egyrészt a terápiás szemlélet erősítését és a terápiás hatótényezők komplexitásának tudatos figyelembevételét, másrészt a szövegközpontúság felől a személyközpontúság és az interperszonális folyamatok felé való elmozdulást jelenti.

A régebbi felfogás szerint a biblioterapeuták gyakran az alkalmazott szöveg esztétikailag értékes, szépirodalmi, sőt magasirodalmi mivoltához, s a művészien megformált tartalom által kiváltott katarzishoz kötik a terápiás hatást, vagyis egyenlőségjelet tesznek az irodalmi érték és a terápiás érték közé. Ezzel szemben, ha terápiás szemszögből nézzük a biblioterápiás folyamatot és hatást, gyakran tapasztaljuk, hogy az alkalmazott olvasmány önmagában nem tesz csodát, nem elég hátradólnunk azzal, hogy vitathatatlanul értékes szépirodalmi művet vittünk be a csoportra, amely majd megteszi a szükséges terápiás hatást, hiszen egyáltalán nem garantált, hogy az esztétikai értékből mindjárt terápiás érték és hatékonyság is származik. Erre a problémára mutat rá a pszichiáter-biblioterapeuta G. Tóth Anita, amikor a szövegközpontú felfogás gyenge pontjait és a csoportterápiás megközelítés jogosságát járja körül. [12]

A pécsi iskola értelmezésében a biblioterápiás munkában nem a magasirodalommal való l'art pour l'art foglalkozásért, nem az olvasó irodalmi neveléséért, vagy az adott mű elolvasásáért, feldolgozásáért, elemzéséért, sőt még csak nem is az olvasás kedvéért vagyunk együtt, hanem azért, hogy a terápiában részt vevő személy az olvasmányok kapcsán a terapeutával és csoportterápia esetén a csoporttagokkal folytatott beszélgetések, érzelmi interakciók segítségével az addigiaknál jobb rálátást nyerjen élete összefüggéseire, felülvizsgálva a kapcsolati mintáit, rögzüléseit, működési mechanizmusait, ami egy más életszemlélet, más kommunikációs és problémamegoldási stratégia kialakítására ösztönözheti. [4] A középpontban a segített személy támogatása és önazonos kibontakozásának, kiteljesedésének a segítése áll, minden mást ennek rendelünk alá. Ebben az értelemben a biblioterápiás csoport a személyiségfejlődést szolgáló személyközpontú csoportokhoz hasonlít leginkább, amelyeknek eredményességét a mély emberi találkozások által előidézett kivételes élmény, az őszinte kommunikáció szabadsága és az önfeltárás kockázatát ösztönző, érzelmileg biztonságos, támogató légkör szavatolja. [10]

A biblioterápiás folyamatban az egyén a legfontosabb, akinek a fejlődéséért, önismereti munkájának támogatásáért a szöveggel, mint eszközzel dolgozunk. Az alkalmazott szövegek projektív felületként szolgálnak, amelyre a kliens rávetítheti saját elképzeléseit, ami keretet biztosít számára az életében meghatározó pozitív és negatív érzelmi élmények megfogalmazásához és megértéséhez, érzelmi és kognitív mankókkal, verbális és képi fogódzókkal, hasonlatokkal, asszociációkkal, jellemábrázolásokkal segíti a sajátélmény előhívását. A személyközpontúság azt is jelenti, hogy a terapeuta nem saját olvasói preferenciái, irodalmi ízlése és komfortzónája szerint, hanem a kliens konkrét szükségleteinek és a segítség, támogatás megvalósítása során kitűzött terápiás céloknak megfelelően kell válogassa az olvasandó szövegeket, és alkalomról alkalomra, szintén a csoporttagok érzelmi szükségleteit szem előtt tartva, rugalmasan kell alakítania koncepcióját. A terápiás munka fókuszának megfelelően válogatott és közösen elolvasott szövegek sokféle személyes asszociációt, gondolatot, indulatot, emléket, élményt hívnak elő, amelyeknek a megfogalmazása és közös átgondolása segítséget nyújt az egyénnek problémái átdolgozásában és önmaga megváltozott megértésében. Ebben az önismereti munkában nemcsak a szépirodalomnak tekintett szövegeket

használhatjuk eredményesen. A terápia célja nem a szépirodalomolvasás, hiszen a szövegek széles tárházát olvashatjuk irodalomként és használhatjuk eredményesen a terápiás munkát katalizáló eszközként: dalszövegeket, filozófiai és önéletrajzi írásokat, önségítő szakirodalmat, lektúrt stb. Ezen kívül terápiásan nagyon termékeny, ha megbeszélhető szöveggként, olvasmányként kezeljük a csoporttagok önmagukról szóló, a terápiás folyamat során írt és az ülésekre behozott kreatív írásait is. [4]

A biblioterapiás módszer a 19. század első harmadától tartó széleskörű nemzetközi elterjedése óta számos szakma képviselői számára bizonyult vonzósnak, de a legtöbben talán a könyvtárosok, a pedagógusok és a különféle területeken működő mentálhigiénés szakemberek közül gondolták úgy, hogy a terápiás célú olvasást és írást kamatoztatni tudják az emberekkel végzett munkájuk során. Magyarországon a Hász Erzsébet által akkreditáltatott egyetemi szakirányú továbbképzés és a számos egyéb képződési lehetőség sokféle szakma felől érkező érdeklődőnek nyitotta meg a biblioterápia alkalmazásának a lehetőségét.

Időközben egy olyan új biblioterapeuta generáció képződött ki, akik között többen se könyvtárszakmai, se irodalomtudományi felkészültséggel nem bírnak. Ellenben olyan szakterületekről érkeznek, ahol nagyon sok kiaknázatlan lehetősége van a biblioterapiás munkaformának (pl. szociális munkás, szociálpedagógus, addiktológiai konzultáns, családterapiás konzultáns, gyásztanácsadó, büntetőbíró, nevelő, áldozatsegítő, mentálhigiénés szakember, hittanár, lelkész, pszichológus, pszichiáter, coach, HR-szakember). A nemzetközi tendenciák azt mutatják, hogy a biblioterápia mindezekben a területeken gyakran és sikerrel kerül alkalmazásra, ezért nálunk is szükség van a biblioterapiás gyakorlat terápiás szempontú átgondolására és elmélyítésére. A pécsi biblioterapiás képzés szakfelelőseként hiszek abban, hogy a képzésnek a hallgatói visszajelzések nyomán való finomra hangolása, a kiképzett szakembergárda szupervízióval és módszertani tanácsadással való kísérése, a rendszeres kutatások, a mindenki számára elérhető tematikus csoportok és tanácsadó szolgáltatások (pl. adatbázis) beindítása, valamint a nemzetközi tapasztalatcsere kiépítése mellett a bemutatott szemléletváltás a jövő útja.

Irodalom

- [1] Barcy M.: Csoportmódszerek alkalmazása a segítésben és a fejlesztésben. Bp.: Akadémiai K., 2013.
- [2] Bartos É.: A biblioterápia útja Magyarországon az 1970-es évektől napjainkig. In: Gombos Péter, Vörös Klára (szerk.): Könyv és lélek. Biblioterápiai tanulmányok. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2015. pp. 9-16.
- [3] Béres J.: „Azért olvasok, hogy éljek”. Szöveg, olvasás és lélektani munka a biblioterápiában. Pannonhalmi Szemle, 2014 (22) 2. sz. pp. 59-69.
- [4] Béres J.: Egy személyközpontú biblioterápia felé. Helikon Irodalomtudományi Szemle, Biblioterápia, irodalomterápia tematikus szám, 2016/2. sz. pp. 259–269.
- [5] Cohen, L.J.: Reading as a Group Process Phenomenon: A Theoretical Framework for Bibliotherapy. Journal of Poetry Therapy, 1989/2. sz. pp. 73-83.
- [6] Gilbert, EV.: Biblioterápia. Olvasmányélmények előhívása érintett laikusokból. [elektronikus tananyag] A kompetencia-alapú pedagógusképzés regionális szervezeti, tartalmi és módszertani fejlesztése, TÁMOP 412-08/1/B-2009-0003. Pécs: PTE BTK, 2011. URL: <http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/biblioterapia/index.html>
- [7] Hász E.: A biblioterápia oktatásának elméleti és gyakorlati kérdései II. In: Szocioterapeuta képzés elméleti szemináriumához szöveggyűjtemény. Németh László (szerk.). Bp.: Magyar Művészet- és Szocioterápiás Közösségépítő Egyesület, 2004.
- [8] Hász E.: A biblioterápia professzionalizációjának néhány kérdése. In: Gombos Péter, Vörös Klára (szerk.): Könyv és lélek. Biblioterápiai tanulmányok. Bp.: Magyar Olvasástársaság, 2015. pp. 17-25.
- [9] Jeney É.: Nyitott könyv. Irodalom, terápia, elmélet. Bp.: Balassi, 2012.
- [10] Rogers, CC.: Találkozások – a személyközpontú csoport. Bp.: Edge 2000, 2008.
- [11] Rogers, Carl C. Valakivé válni. Bp.: Edge 2000, 2004.
- [12] Tóth A.G.: A biblioterápia klinikai alkalmazásáról. Könyvtári Figyelő, 2016/1. sz. pp. 14-24.
- [13] Yalom, ID.: A csoportpszichoterápia elmélete és gyakorlata. Bp.: Animula, 2001.

Kép

A 45. oldalon található kép forrása: <http://lib.pte.hu/feek/forgacs-zsuzsa-bruria-szerk-szomjas-oasis-budapest-jaffa-2007>

Besse Péter

Pécsi Tudományegyetem Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont

Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár

besse.peter@lib.pte.hu

Családommal 2008. óta élek Pécsen. 2010-ben nyertem felvételt a Pécsi Tudományegyetem Pekár Mihály Orvosi- és Élettudományi Szakkönyvtárába, ahol jelenleg is dolgozom.

Feladatomban volt kezdetben a könyvtár állományának kezelése többmodulos, szerveroldali programrendszeren keresztül. A könyvtár 3. emeleti kölcsönzőjének és olvasótermének teljes felújítása után olvasószolgálati teendőket, az olvasótermek és dokumentumok kihasználtságának folyamatos mérését, a késedelmes olvasók felszólítását, az olvasótermi állomány épségének és védelmének biztosítását láttam el. Továbbá a folyóiratok elektronikus hozzáférhetőségét ellenőriztem, illetve a hozzáférhetőségben bekövetkező fennakadások kiküszöbölését kezeltem reklamációk indításával.

A könyvtár szolgáltatásainak propagálása a könyvtári weboldal frissítésével, a könyvtár belső anyag és eszközanyagának folyamatos kielégítése továbbra is a feladatomban. Részt veszek a Pécsi Tudományegyetem kutatói által megírt publikációknak a Magyar Tudományos Művek Tárában történő rögzítésében, frissítésében.

A könyvtár nagy olvasói forgalmat bonyolít le, akik közül az általános orvos, gyógyszerész és fogorvos szakos hallgatók kerülnek ki nagy számban. Emiatt számos „pörgős” időszak van, elsősorban a november-decemberi és a május-júniusi hónapokban. Ez jól érezhető az olvasószolgálati munkavégzés során.

Informatikus könyvtáros tanulmányaimat Szegeden (SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Főiskolai Kar) végeztem. Számítástechnikai ismeretekkel (számítógéppel, szoftverüzemeltető, ECDL, számítástechnikai programozó) és sok év gyakorlattal rendelkezem (Windows, MS Word, Excel, Power Point, Access, adatbázis-tervezés, SQL, C++ Builder, Dreamweaver stb.).

Munkám mellett, ebben az évben szereztem meg informatikus könyvtáros képzés mesterfokozatát a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karán.

Szabadidőmben szívesen kirándulok családommal. Érdekel a történelem, földrajz, csillagászat tudományterület is.

Őszi hangulat

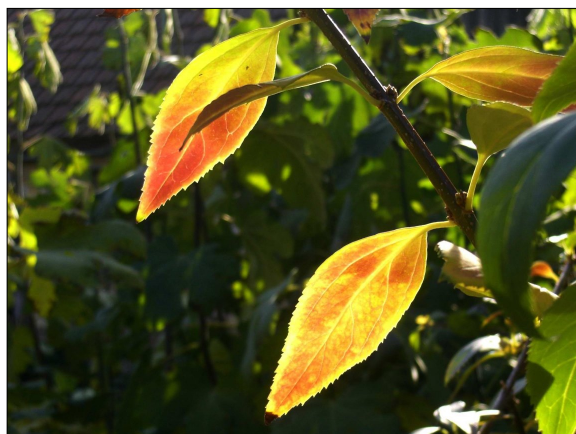
Tölgyesi Ágnes

Hús, hullócsillagos éjszaka után
gondolat fut át az Ég magas homlokán.
Érzem: valami elmúlt, vagy sosem volt talán.

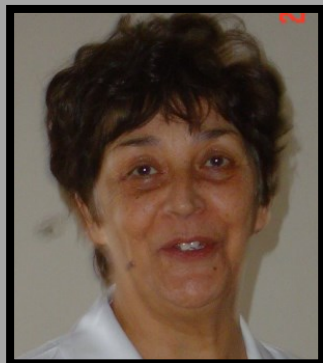
A táj lassan megtelik rozsdaszín levéllel,
hajnali ködökkel, halvány napsütéssel.
Haragos őszi szél tépi a fákat,
a légben avarfüst illata árad:
szétfoszló emléke a búcsúzó nyárnak.

A tó fölött nehéz, hűvös pára ül,
a fűben magányos tücsök hegedül,
vörösen izzik a nyárvégi alkonyat,
vadludak húznak a lemenő Nap alatt:
alakjuk vergődő betű-rajzolat.

Most valahogy mindenből szomorúság árad,
szívemet lassan átjárja a bánat.
Érzem: a nyár helyet készít az elmúlásnak.

fotó: Márton Gabriella

Hofmanné Majoros Ildikó

1939-2016

Kollégánónk Hofmanné Majoros Ildikó 2016. július 3-án halt meg. Temetése július 15-én 12:30-kor volt a Pécsi Köztemetőben.

2002-ben jelent meg Pécsen a Csorba Győző Megyei Könyvtár kiadásában a *Ki kicsoda Baranya megye könyvtáraiban?* című kötet. Annak ellenére, hogy Ildi 2007. december 31-ig dolgozott könyvtárunkban, neve mégsem szerepel ebben a kiadványban. Most, így utólag szeretném pótolni ezt a mulasztást és az adatokat, emlékeket – amelyeket Ildi az utóbbi hónapokban mesélt el nekem – kiegészíteni Péter Zsuzsanna munkatársam megkapó fotóival.

1939. január 27-én született Miskolcon. A háborús éveket Budapesten vészték át, majd Pécsre került a család. Öccsével – Attilával – igen nagy szeretetben, meleg családi környezetben nevelkedtek. Évtizedekig élt együtt békességben és boldogságban egy kertes családi házban három generáció. A regényes környezet nem csupán játékok színhelye volt, Ildi még "színházi előadásokat" is rendezett a kertben. Remek érzéke volt a művészetekhez, irodalomhoz, földrajzhoz, történelemhez, azonban a gimnázium után mégsem tanult tovább. A Magyar Posta dolgozója lett, ahol a hírlapokkal foglalkozott. 1967-ben középfokú könyvtárosi képesítést szerzett kitűnő eredménnyel, majd három évvel később – 1970-ben – helyezkedett el könyvtárunkban. Címleíró könyvtáros volt, nagyon magas színvonalon végezte munkáját, folyamatosan képezte magát. Nem riadt vissza az újdonságoktól sem. Ő építette fel elektronikus könyvtári katalógusunkat. Nagy szeretettel és türelemmel foglalkozott a fiatalabbakkal. Igen sokat köszönhetünk neki. Nem egy munkatársunk az ő példamutatása alapján választotta hivatásul a könyvtárosságot.

1995-ben kérte nyugdíjazását, de még 2007-ig könyvtárunk aktív munkatársa volt.

2004. október 15-én a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara Ildikó munkáját a Pro Facultate Medicinae kitüntetés bronz fokozatával ismerte el.

Nyugodjék békében!

A PTE EKTK Pekár Mihály Orvosi és Élettudományi Szakkönyvtár
Munkatársai nevében: Dr. Gracza Tünde

A folyóirat célja:

Az Orvosi Könyvtárak folyóirat célja aktuális orvosi könyvtárosi, könyvtárszakmai és egészségügyi témájú információk közlése. Ezen belül megjelentet eredeti és összefoglaló közleményeket, beszámolókat, híradást ad szakmai képzési lehetőségekről, úti jelentéseket, MOKSZ tagkönyvtárakat érintő híreket közöl, valamint az orvos és könyvtáros szakma képző intézményeinek hallgatói számára publikálási lehetőséget biztosít, közli a hallgatók írásait, illetve azok kivonatát. A kéziratok elbírálásának, illetve elfogadásának joga a szerkesztőséget illeti. Az eredeti közlemények elbírálása peer-review rendszerben történik.

Kéziratok beküldése:

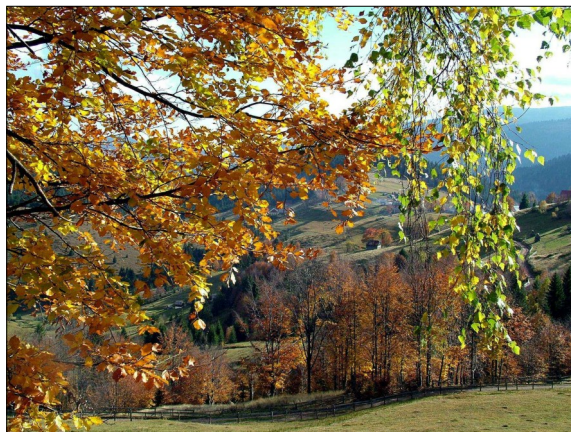
A kéziratokat a szerkesztőség a gracza.tunde@lib.pte.hu e-mail címen fogadja. Az eredeti közlemények Orvosi Könyvtárakban való publikálásának feltétele, hogy a cikk korábban még nem jelent meg és az Orvosi Könyvtárakhoz való benyújtással egy időben máshova még nem került beadásra, valamint a kézirat benyújtását valamennyi szerző jóváhagyta és a közlemény a Helsinki deklaráció (1975, revízió 2008) előírásainak megfelel.

Az eredeti közlemények szerkezete:

A címdalton magyar és angol nyelvű cím, szerző(k) neve és munkahelye(i) (a szerző neve mellett felső indexszel jelölve); magyar és angol nyelvű összefoglaló max. 80-80 szó terjedelemben, megfogalmazásában a közlemény lényegét megragadó és annak szerkezetét követő; magyar és angol nyelvű kulcsszavak (max. 4-4); rövidítések jegyzéke (angol nyelvű rövidítések lehetőség szerinti lefordításával); szöveg (bevezetés, cél, módszer, eredmények, discussio/megbeszélés); irodalomjegyzék (Vancouver stílus); táblázatok, ábrák; táblázatok és ábrák jegyzéke; levelező szerző elérhetősége.

A Szerkesztőség címe: 7624 Pécs, Szigeti út 12.

A megjelent közlemények tartalmáért a szerzők felelnek.
For the content of the articles the authors are responsible.

fotó: Márton Gabriella

Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének
negyedévenként megjelenő hivatalos lapja
ISSN 2061-036X (nyomtatott)
ISSN 2061-0378 (online)
Honlap: <http://mokszt.webnode.hu/>
Facebook: <https://www.facebook.com/orvosikvtarak>
Kiadja: A Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége
1125 Budapest, Diós árok 3.
Tel: +36 1 354-5369
Lapigazgató:
Dr. Palotai Mária, PhD – MOKSZ elnök
E-mail: palotai.maria@aeek.hu
Főszerkesztő:
Dr. Gracza Tünde
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Társszerkesztő:
Kárpáti Zoltánné Tölgyesi Ágnes
E-mail: tolgyag@pandy.hu
Korrektor:
Bérczy Ildikó
E-mail: konyvtar@jahndelpeszt.hu
Angol nyelvi tanácsadó: Kiss Tamás
E-mail: kiss.tamas@lib.pte.hu
Szerkesztőség címe:
7624 Pécs, Szigeti út 12.
E-mail: gracza.tunde@lib.pte.hu
Adószám: 18230082-1-42
Nyomtatásban megjelenik 50 példányban
DOI: 10.18424/OK.2016.3

the *Journal of the American Medical Association* (JAMA) and the *New England Journal of Medicine* (NEJM).

These journals are the most widely read and cited in the field of medicine, and their content is often used as a benchmark for the quality of medical research.

The *Journal of the American Medical Association* (JAMA) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

The *New England Journal of Medicine* (NEJM) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

Both journals are published by the American Medical Association (AMA) and the Massachusetts Medical Society (MMS), respectively.

The *Journal of the American Medical Association* (JAMA) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

The *New England Journal of Medicine* (NEJM) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

Both journals are published by the American Medical Association (AMA) and the Massachusetts Medical Society (MMS), respectively.

The *Journal of the American Medical Association* (JAMA) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

The *New England Journal of Medicine* (NEJM) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

Both journals are published by the American Medical Association (AMA) and the Massachusetts Medical Society (MMS), respectively.

The *Journal of the American Medical Association* (JAMA) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

The *New England Journal of Medicine* (NEJM) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

Both journals are published by the American Medical Association (AMA) and the Massachusetts Medical Society (MMS), respectively.

The *Journal of the American Medical Association* (JAMA) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

The *New England Journal of Medicine* (NEJM) is a peer-reviewed medical journal that publishes research, clinical practice, and medical education.

Both journals are published by the American Medical Association (AMA) and the Massachusetts Medical Society (MMS), respectively.